This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 467236 DUPL

Q HORATIUS FLACCUS

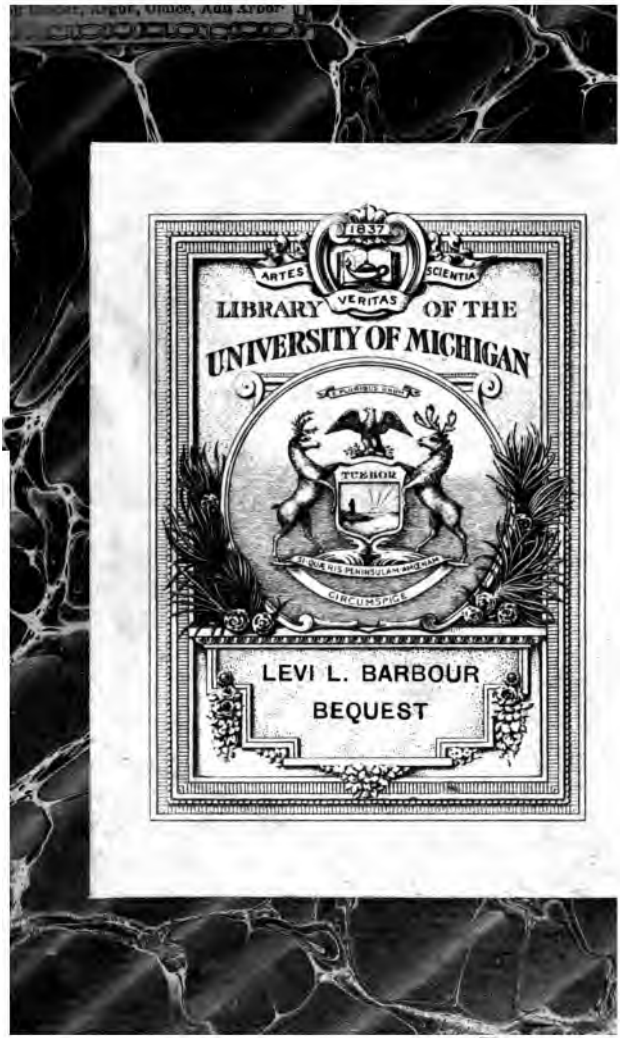
1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
LEVI L. BARBOUR
BEQUEST

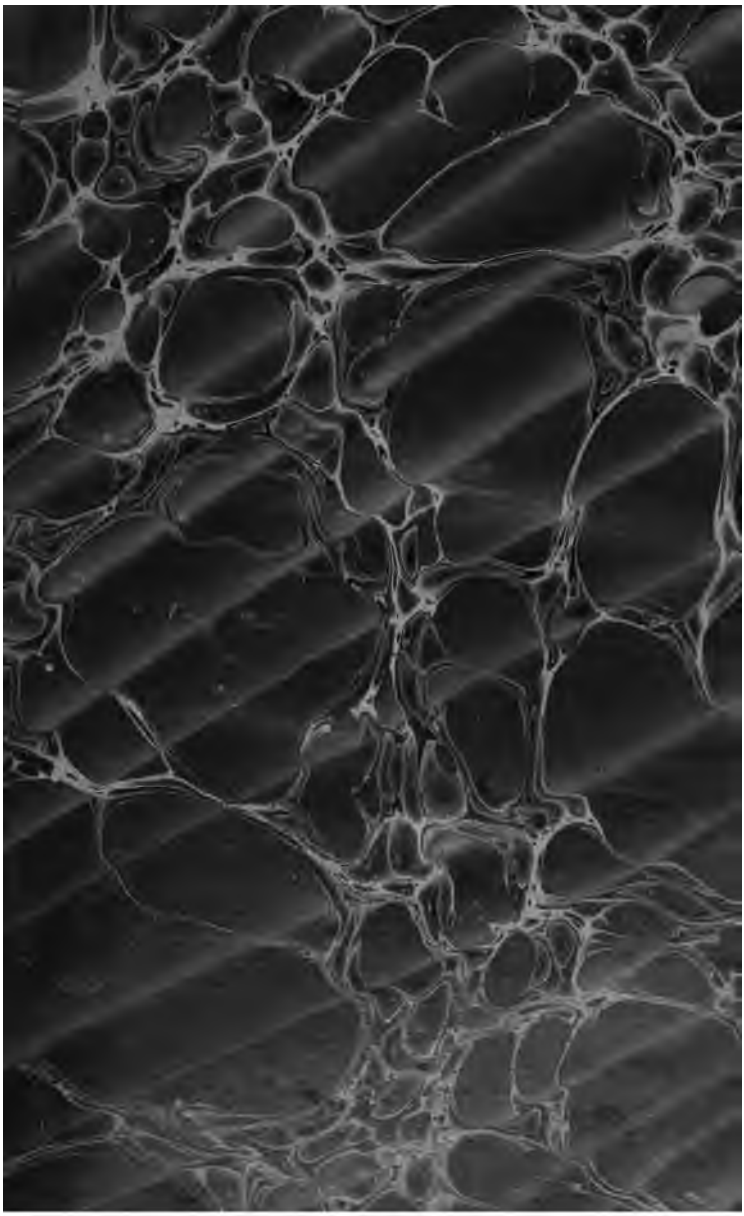

878
H5
J25
185.

Levi L. Barbour
Mich Univ
Oct 1st 1860
class 63
Soph-

Digitized by Argus, Online, Ann Arbor

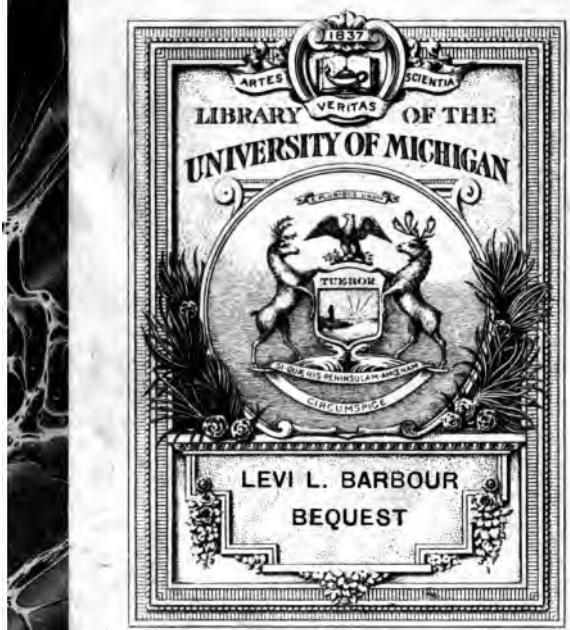

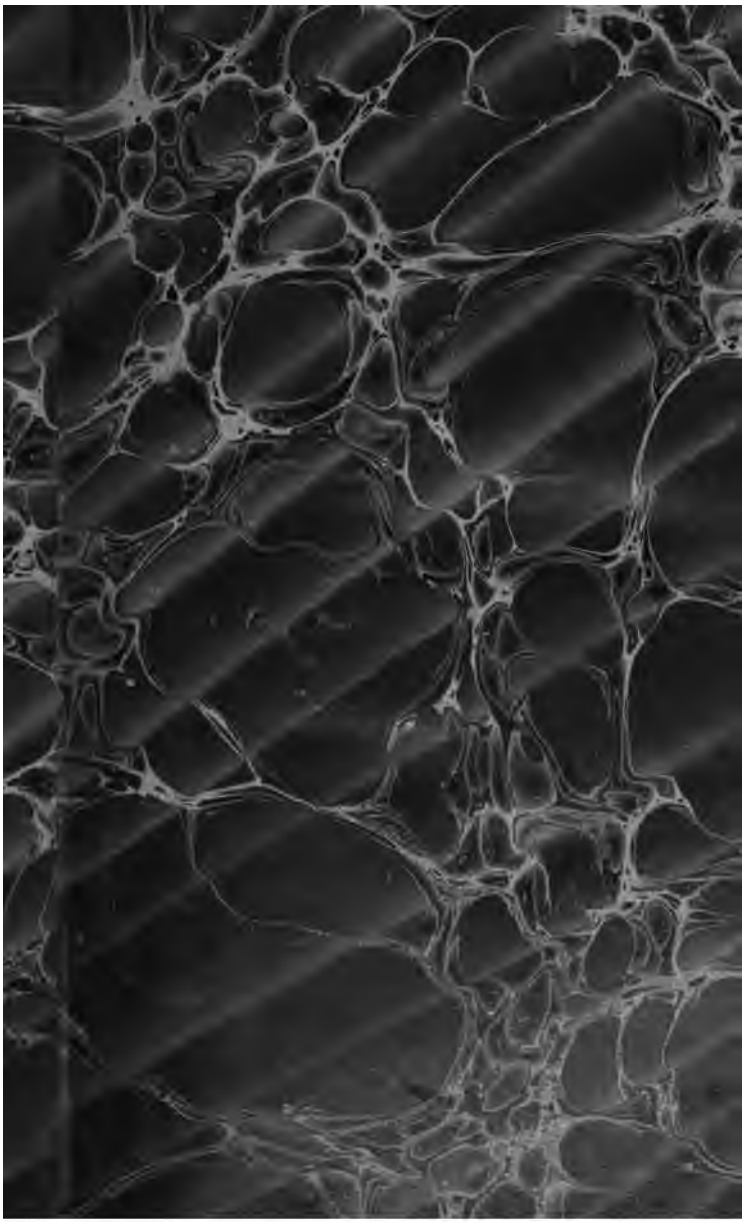

818
H5
J2
18

Levi L. Barbour
Mich Univ
Oct 1st 1860
Class 63
Soph-

Horatius Flaccus Quintus

Q. HORATII FLACCI

OPERA OMNIA

EX RECENSIONE

JOH. CHRISTIANI JAHN.

EDITIO QUINTA.

CURAVIT

THEODOR SCHMID.

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLIII.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat, metaque fervidis
Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos;
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui; mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.

Multos castra iuvant et lituo tubae
Permixtus sonitus bellaque matribus
Detestata. Manet sub Iove frigido
Venator tenerae coniugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
Dis miscent superis, me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quodsi me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

ODE II.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Iam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater et rubente
Dextera sacras iaculatus arces
Terruit Urbem,

Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae nova monstra questae,
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes,

Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis,
Et superiecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Vidimus flavum Tiberim retortis
Litore Etrusco violenter undis
Ire deiectum monumenta regis
Templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
Iactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa Iove non probante uxorius amnis.

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent,
Audiet pugnas vitio parentum
Rara iuventus.

Quem vocet divum populus ruentis
Imperi rebus? Prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Iuppiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo;

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Iocus circum volat et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis, auctor,

Heu nimis longo satiate ludo,
Quem iuvat clamor galeaeque leves
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem;

Sive mutata iuvenem figura
Ales in terris imitaris, almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

Serus in coelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini,
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura

Tollat; hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater atque princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

ODE III.

AD NAVEM VIRGILII ATHENAS PROFECTURI.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater
Obstrictis aliis praeter Iäpyga,
Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis:
Reddas incolumem, precor,
Et serves animae dimidium meae.
Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Hadriae
Maior, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum et
Infames scopulos, Acroceraunia?
Nequicquam deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iäpeti genus

Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem aetheria domo
Subductum macies et nova febrium
Terris incubuit cohors,
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Daedalus aëra
Pennis non homini datis;
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus ardui est;
Coelum ipsum petimus stultitia, neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

ODE IV.

AD L. SESTIUM.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
Trahuntque siccas machinae carinas,
Ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna,
Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terrae quem ferunt solutae;
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna sive malit haedo.
Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
Regumque turres. O beate Sesti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
Nunc omnis et mox virgines tepebunt

ODE V.

AD PYRRHAM.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,

Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui nunc te fruitur credulus aurea,
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius aurae
Fallacis! Miseri, quibus

Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

ODE VI.

AD M. VIPSANIUM AGRIPPAM.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis alite,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum

Conamur, tenues grandia, dum pudor
Imbellisque lyrae Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit, aut pulvere Troico
Nigrum Merionen, aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

Nos convivia, nos proelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est, intactae Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti praeponere olivam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicet equis Argos ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedaemon
Nec tam Larissae percussit campus opimae,
Quam domus Albuneae resonantis
Et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila coelo
Saepe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitaeque labores

Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
Castra tenent seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
„Quo nos cunque feret melior fortuna parente,
„Ibimus, o socii comitesque!
„Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro:
„Certus enim promisit Apollo,
„Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
„O fortes peioraque passi
„Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
„Cras ingens iterabimus aequor."

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Lydia, dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat, neque iam livida gestat armis
Bracchia, saepe disco,
Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
Funera, ne virilis
Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

Dissolve frigus ligna super foco
Large reponens, atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

Permitte divis cetera, qui simul
Stravere ventos aequore fervido
Deproeliantes, nec cupressi
Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
Quem Fors dierum cunque dabit, lucro
Appone, nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,

Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et campus et areae
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora,

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

ODE X.

AD MERCURIUM.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus et decorae
More palaestrae,

Te canam, magni Iovis et deorum
Nuncium curvaeque lyrae parentem,
Callidum, quidquid placuit, iocoso
Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relicto
Thessalosque ignes et iniqua Troiae
Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus et imis.

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

Tu ne quaesieris scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem di dederint, Leuconoë, nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,

Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum: sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

ODE XII.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem deum? Cuius recinet iocosa
Nomen imago

Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo gelidove in Haemo?
Unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus celeresque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.

Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus, qui res hominum ac deorum,
Qui mare ac terras variisque mundum
Temperat horis?

Unde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile aut secundum.
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores

Proeliis audax; neque te silebo,
Liber, et saevis inimica virgo
Belluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden puerosque Ledae,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem; quorum simul alba nautis
Stella refulsit,

Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti fugiuntque nubes,
Et minax — di sic voluere — ponto
Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Paullum superante Poeno
Gratus insigni referam camena,
Fabriciumque:

Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Saeva paupertas et avitus apto
Cum lare fundus.

Crescit occulto velut arbor aevo
Fama Marcelli; micat inter omnes
Iulium sidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.

Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho,
Sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,

Te minor latum reget aequus orbem;
Tu gravi curru quaties Olympum,
Tu párum castis inimica mittes
Fulmina lucis

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, vae meum
Fervens difficili bile tumet iecur.

Tum nec mens mihi nec color
Certa sede manent, humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.

Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicae mero
Rixae, sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.

Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Laedentem oscula, quae Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

ODE XIV.

AD REMPUBLICAM.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus! O quid agis? Fortiter occupa
Portum! Nonne vides ut
Nudum remigio latus

Et malus celeri saucius Africo
Antennaeque gemant, ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius

Aequor? Non tibi sunt integra lintea,
Non di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,

Iactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites aequora Cycladas.

ODE XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam;
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

Nereus fata. „Mala ducis avi domum,
„Quam multo repetet Graecia milite,
„Coniurata tuas rumpere nuptias
„Et regnum Priami vetus.

„Heu heu quantus equis, quantus adest viris
„Sudor! quanta moves funera Dardanae
„Genti! Iam galeam Pallas et aegida
„Currusque et rabiem parat.

„Nequicquam Veneris praesidio ferox
„Pectes caesariem, grataque feminis
„Imbelli cithara carmina divides;
„Nequicquam thalamo graves

„Hastas et calami spicula Gnosii
„Vitabis strepitumque et celerem sequi
„Aiacem: tamen heu serus adulteros
„Cultus pulvere collines.

„Non Laërtiaden, exitium tuae
„Gentis, non Pylium Nestora respicis?
„Urgent impavidi te Salaminius
„Teucer et Sthenelus, sciens

„Pugnae, sive opus est imperitare equis,
„Non auriga piger; Merionen quoque
„Nosces. Ecce furit te reperire atrox
„Tydides melior patre,

„Quem tu, cervus uti vallis in altera
„Visum parte lupum graminis immemor,
„Sublimi fugies mollis anhelitu,
„Non hoc pollicitus tuae.

„Iracunda diem proferet Ilio
„Matronisque Phrygum classis Achillei;
„Post certas hiemes uret Achaicus
„Ignis Iliacas domos.“

ODE XVI.

AD AMICAM.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones iambis, sive flamma
Sive mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aeque, non acuta
Sic geminant Corybantes aera,

Tristes ut irae, quas neque Noricus
Deterret ensis nec mare naufragum
Nec saevus ignis nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus, addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere causae, cur perirent
Funditus imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos

Misit furentem; nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae
Olentis uxores mariti,
Nec virides metuunt colubras

Nec Martiales Haediliae lupos,
Utcunque dulci, Tyndari, fistula
Valles et Usticae cubantis
Levia personuere saxa.

Di me tuentur, dis pietas mea
Et Musa cordi est: hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.

Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus, et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen;

Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra, nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia, nec metues protervum

Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniiciat manus
Et scindat haerentem coronam
Crinibus immeritamque vestem.

ODE XVIII.

AD QUINCTILIUM VARUM.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis et moenia Catili:
Siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
Ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata, monet Sithoniis non levis Evius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam, nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Mater saeva Cupidinum
Thebanaeque iubet me Semelae puer
Et lasciva Licentia
Finitis animum reddere amoribus.

Urit me Glycerae nitor
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas
Et vultus nimium lubricus adspici.

In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil attinent.

Hic vivum mihi caespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite thuraque
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

ODE XX.

AD MAECENATEM.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,

Care Maecenas eques, ut paterni
Fluminis ripae simul et iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites neque Formiani
Pocula colles.

ODE XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi!

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis aut viridis Cragi;

Vos Tempe totidem tollite laudibus
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra!

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis neque arcu
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra,

Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem,

Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Iubae tellus generat, leonem
Arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urget;

Pone sub curru nimium propinqui
Solis in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem non sine vano
Aurarum et siluae metu.

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.

Atqui non ego te tigris ut aspera
Gaetulusve leo frangere persequor:
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

ODE XXIV.

AD VIRGILIUM MARONEM.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Urget! Cui pudor et iustitiae soror,
Incorrupta fides, nudaque veritas
Quando ullum inveniet parem?

(Multis ille bonis flebilis occidit,)
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius heu non ita creditum
Poscis Quinctilium deos.

Quodsi Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vanae redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Iactibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt, amatque
Ianua limen,

Quae prius multum facilis movebat
Cardines, audis minus et minus iam:
„Me tuo longas pereunte noctes,
„Lydia, dormis?“

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento,

Cum tibi flagrans amor et libido,
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa iecur ulcerosum,
Non sine questu,

Laeta quod pubes hedera virente
Gaudeat pulla magis atque myrto,
Aridas frondes hiemis sodali
Dedicet Hebro.

ODE XXVI.

AD AELIUM LAMIAM.

Musis amicus tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O quae fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,

Pimplea dulcis. Nil sine te mei
Prosunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque tuasque decet sorores.

ODE XXVII.

AD SODALES CONVIVAS.

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis!

Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat: impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso!

Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? Dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta. —

Cessat voluntas? — Non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus ingenuoque semper

Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. — Ah miser,
Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!

Quae saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

ODE XXVIII.

NAUTA ET IMAGO ARCHYTAE TARENTINI.

NAUTA.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera, nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro?

ARCHYTAS.

Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras
Et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
Tartara Panthoiden iterum Orco

Demissum, quamvis, clipeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atrae,
Iudice te non sordidus auctor
Naturae verique. Sed omnes una manet nox
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
Exitio est avidum mare nautis;
Mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
Saeva caput Proserpina fugit:
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare: sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinae
Plectantur silvae te sospite, multaque merces,
Unde potest, tibi defluat aequo
Ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti. —
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita iura vicesque superbae
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas, non est mora longa; licebit
Iniecto ter pulvere curras.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo

Nectis catenas? Quae tibi virginum
Sponso necato barbara servict?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus et Tiberim reverti,

Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaeti Socráticam et domum
Mutare loricis Hiberis,
Pollicitus meliora, tendis?

ODE XXX.

AD VENEREM.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem.

Fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis properentque Nymphae
Et parum comis sine te Iuventas
Mercuriusque.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? Quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces,

Non aestuosae grata Calabriae
Armenta, non aurum aut ebur Indicum,
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem, dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

Dis carus ipsis, quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum
Impune. Me pascunt olivae,
Me cichorea levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones et, precor, integra
Cum mente nec turpem senectam
Degere nec cithara carentem.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Poscimur... Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures, age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi,
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Litore navim,

Liberum et Musas Veneremque et illi
Semper haerentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O decus Phoebi et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salve
Rite vocanti!

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albi, ne doleas plus nimio memor
Immitis Glycerae, neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi iunior
Laesa praeniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
Declinat Pholoën; sed prius Appulis
Iungentur capreae lupis,

Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub iuga ahenea
Saevo mittere cum ioco.

Ipsum me, melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae
Curvantis Calabros sinus.

ODE XXXIV.

AD SE IPSUM.

Parcus deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare atque iterare cursus

Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum,

Quo bruta tellus et vaga flumina,
Quo Styx et invisi horrida Taenari
Sedes Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis

Mutare, et insignem attenuat deus,
Obscura promens; hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM.

O diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus vel superbos
Vertere funeribus triumphos,

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus, te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Urbesque gentesque et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum et
Purpurei metuunt tyranni,

Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma, cessantes ad arma
Concitet imperiumque frangat.

Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans ahena, nec severus
Uncus abest liquidumque plumbum.

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro
Periura cedit, diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.

Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus Oceanoque rubro.

Heu heu cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? Unde manum iuventus

Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum!

ODE XXXVI.

IN REDITUM PLOTII NUMIDAE.

Et thure et fidibus iuvat
Placare et vituli sanguine debito
Custodes Numidae deos,
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima

Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula
Quam dulci Lamiae, memor
Actae non alio rege puertiae
Mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota,
Neu promtae modus amphorae,
Neu morem in Salium sit requies pedum,
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide,
Neu desint epulis rosae,
Neu vivax apium, neu breve lilium!
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos, nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

ODE XXXVII.

AD SODALES.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.

Antehac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas
Funus et imperio parabat

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus,
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens - accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae -, daret ut catenis

Fatale monstrum. Quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras.

Ausa et iacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,

Deliberata morte ferocior;
Saevis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

ODE XXXVIII.

AD PUERUM MINISTRUM.

Persicos odi, puer, apparatus,
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
Vite bibentem.

ODE XXXIX.

AD IUL. FLORUM.

Carmen spurium.

Discolor grandem gravat uva ramum,
Instat autumnus; glacialis anno
Mox hiems volvente aderit, capillis
Horrida canis.

Iam licet Nymphas trepide fugaces
Insequi lento pede detinendas,
Et labris captae simulantis iram
Oscula figi.

Iam licet vino madidos vetusto
De die laetum recitare carmen;
Flore, si te des, hilarem licebit
Sumere noctem.

Iam vide curas Aquilone sparsas.
Mens viri fortis sibi constat, utrum
Serius lecti citiusne tristis
Advolat hora.

ODE XL.

AD LIBRUM SUUM.

Carmen spurium.

Dulci libello nemo sodalium
Forsan meorum carior exstitit;
De te merenti quid fidelis
Officium domino rependis?

Te Roma cautum territat ardua?
Depone vanos invidiae metus,
Urbisque, fidens dignitati,
Per plateas animosus audi.

En, quo furentes Eumenidum choros
Disiecit almo fulmine Iuppiter!
Huic ara stabit, fama cantu
Perpetuo celebranda crescet.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

ODE I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.

Motum ex Metello consule civicum
Bellique causas et vitia et modos,
Ludumque fortunae gravesque
Principum amicitias et arma

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas, et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Paulum severae Musa tragoediae
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

Insigne maestis praesidium reis
Et consulenti, Pollio, Curiae,
Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures, iam litui strepunt,
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.

Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Iugurthae.

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

Qui gurges aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?

Sed, ne relictis, Musa procax, iocis
Ceae retractes munera neniae,
Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos leviore plectro.

ODE II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo,
Notus in fratres animi paterni;
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas et uterque Poenus
Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis et aquosus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten
Dissidens plebi numero beatorum
Eximit virtus, populumque falsis
Dedocet uti

Vocibus, regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

ODE III.

AD DELLIUM.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,

Seu maestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni,

Quo pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:

Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amoenae ferre iube rosae,
Dum res et aetas et sororum
Fila trium patiuntur atra.

Cedes coëmtis saltibus et domo
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes et exstructis in altum
Divitiis potietur heres.

Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur, omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura et nos in aeternum
Exsilium impositura cymbae.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem;

Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae;
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,

Barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.

Nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Maeret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam, neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.

Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo; fuge suspicari,
Cuius octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

ODE V.

AD AMATOREM LALAGES.

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
Campos iuvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto

Praegestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvae: iam tibi lividos
Distinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore.

Iam te sequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demserit,
Apponet annos; iam proterva
Fronte petet Lalage maritum,

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges,

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum solutis
Crinibus ambiguoque vultu.

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Septimi, Gades aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda,

Tibur Argeo positum colono
Sit meae sedes utinam senectae,
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque.

Unde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galaesi
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt viridique certat
Bacca Venafro;

Ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.

Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

ODE VII.

AD POMPEIUM.

O saepe mecum tempus in ultimum
Deducte Bruto militiae duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis Italoque coelo,

Pompei meorum prime sodalium,
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos?

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi relicta non bene parmula,
Cum fracta virtus et minaces
Turpe solum tetigere mento.

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre;
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Iovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea nec
Parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso levia Massico
Ciboria exple, funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas

Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

AD BARINEN.

Ulla si iuris tibi peierati
Poena, Barine, nocuisset unquam,
Dente si nigro fieres vel uno
Turpior ungui,

Crederem. Sed tu simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis,
Pulchrior multo iuvenumque prodis
Publica cura.

Expedit matris cineres opertos
Fallere et toto taciturna noctis
Signa cum coelo gelidaque divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.

Adde quod pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova, nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt,
Saepe minati.

Te suis matres metuunt iuvencis,
Te senes parci miseraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

ODE IX.

AD C. VALGIUM RUFUM.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque, nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes, aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant
Et foliis viduantur orni:

Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum, nec tibi vespero
Surgente decedunt amores
Nec rapidum fugiente solem.

At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos, nec impubem parentes
Troilon aut Phrygiae sorores

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum, et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
Caesaris et rigidum Niphaten,

Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vertices,
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ODE X.

AD L. LICINIUM MURENAM.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

Saepius ventis agitatur ingens
Pinus et celsae graviore casu
Decidunt turres feriuntque summos
Fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Iuppiter, idem

Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suscitat Musam neque semper arcum
Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

ODE XI.

AD QUINTIUM HIRPINUM.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet Hadria
Divisus obiecto, remittas
Quaerere, nec trepides in usum

Poscentis aevi pauca: fugit retro
Levis iuventas et decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.

Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu iacentes sic temere et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo

Potamus uncti? Dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? Eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comas religata nodum!

ODE XII.

AD MAECENATEM.

Nolis longa ferae bella Numantiae
Nec durum Hannibalem nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine mollibus
Aptari citharae modis,

Nec saevos Lapithas et nimium mero
Hylaeum domitosque Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris; tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius ductaque per vias
Regum colla minacium.

Me dulces dominae musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos et bene mutuis
Fidum pectus amoribus,

Quam nec ferre pedem dedecuit choris
Nec certare ioco nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus sacro
Dianae celebris die.

Num tu quae tenuit dives Achaemenes
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniae,
Plenas aut Arabum domos,

Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet?

ODE XIII.

IN ARBOREM, CUIUS CASU REPENTINO PAENE OPPRESSUS FUERAT.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi;

Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis; ille venena Colcha

Et quidquid usquam concipitur nefas
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas: navita Bosporum
Poenus perhorrescit neque ultra
Caeca timet aliunde fata,

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
Robur; sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.

Quam paene furvae regna Proserpinae
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli!

Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbrae dicere; sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono,
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis et instanti senectae
Afferet indomitaeque morti, —

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus
Fractisque rauci fluctibus Hadriae,
Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus austrum:

Visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danai genus
Infame damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.

Linquenda tellus et domus et placens
Uxor, neque harum, quas colis, arborum
Te praeter invisas cupressos
Ulla brevem dominum sequetur.

Absumet heres Caecuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore coenis.

ODE XV.

IN SUI SAECULI LUXURIAM.

Iam pauca aratro iugera regiae
Moles relinquent, undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu, platanusque coelebs

Evincet ulmos; tum violaria et
Myrtus et omnis copia narium
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori;

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat arcton,

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu iubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

ODE XVI.

AD POMPEIUM GROSPHUM.

Otium divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit lunam neque certa fulgent
Sidera nautis;

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura venale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis et curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.

Quid brevi fortes iaculamur aevo
Multa? Quid terras alio calentes
Sole mutamus? Patriae quis exsul
Se quoque fugit?

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis et agente nimbos
Ocior Euro.

Laetus in praesens animus quod ultra est
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu; nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus,
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa, te bis Afro
Murice tinctae

Vestiunt lanae; mihi parva rura et
Spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
Spernere vulgus.

ODE XVII.

AD MAECENATEM AEGROTUM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec dis amicum est nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

Ah te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus aeque nec superstes
Integer? Ille dies utramque

Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae
Nec, si resurgat, centimanus Gyas
Divellet unquam: sic potenti
Iustitiae placitumque Parcis.

Seu Libra seu me Scorpios adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae,

Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit volucrisque Fati

Tardavit alas, cum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento;
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

AD AVARUM.

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiae
Premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi,

Nec Laconicas mihi
Trahunt honestae purpuras clientae;
At fides et ingeni
Benigna vena est, pauperemque dives
Me petit: nihil supra
Deos lacesso nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novaeque pergunt interire lunae.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus et, sepulcri
Immemor, struis domos,
Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere litora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? Pellitur paternos
In sinu ferens deos
Et uxor et vir sordidosque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis orci fine destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
Pauperi recluditur
Regumque pueris, nec satelles orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum atque Tantali
Genus coërcet, hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit.

ODE XIX.

IN BACCHUM.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem - credite, posteri, -
Nymphasque discentes et aures
Capripedum Satyrorum acutas.

Evoe, recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Laetatur! Evoe, parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!

Fas pervicaces est mihi Thyiadas
Vinique fontem lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella;

Fas et beatae coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum,
Tu separatis uvidus in iugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines.

Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala;

Quanquam choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnae ferebaris, sed idem
Pacis eras mediusque belli.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

ODE XX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Non usitata nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates, neque in terris morabor
Longius, invidiaque maior
Urbes relinquam. Non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas
„Dilecte", Maecenas, obibo
Nec Stygia cohibebor unda.

Iam iam residunt cruribus asperae
Pelles et album mutor in alitem
Superne, nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.

Iam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis litora Bospori
Syrtesque Gaetulas canorus
Ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus et, qui dissimulat metum
Marsae cohortis, Dacus et ultimi
Noscent Geloni, me peritus
Discet Hiber Rhodanique potor.

Absint inani funere neniae
Luctusque turpes et querimoniae;
Compesce clamorem ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

ODE I.

DE VARIIS HOMINUM STUDIIS.

Odi profanum vulgus et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis, hic generosior
Descendat in campum petitor,
Moribus hic meliorque fama

Contendat, illi turba clientium
Sit maior: aequa lege necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.

Destrictus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium citharaeque cantus

Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit umbrosamque ripam,
Non zephyris agitata Tempe.

Desiderantem, quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus aut orientis Haedi,

Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
Iactis in altum molibus: huc frequens
Caementa demittit redemtor
Cum famulis dominusque terrae

Fastidiosus. Sed Timor et Minae
Scandunt eodem, quo dominus, neque
Decedit aerata triremi et
Post equitem sedet atra Cura.

Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, nec Falerna
Vitis Achaemeniumque costum:

Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

ODE II.

AD PUEROS.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta,
Vitamque sub dīvo et trepidis agat
In rebus. Illum ex moenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens et adulta virgo
Suspiret: „Eheu, ne rudis agminum
„Sponsus lacessat regius asperum
„Tactu leonem, quem cruenta
„Per medias rapit ira caedes!“
Dulce et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis iuventae
Poplitibus timidoque tergo.
Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis aurae.
Virtus, recludens immeritis mori
Coelum, negata tentat iter via,
Coetusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanae, sub isdem
Sit trabibus fragilemque mecum

Solvat phaselon: saepe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum,
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede poena claudo.

ODE III.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Iustum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,

Dux inquieti turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Iovis;
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus arces attigit igneas,
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibet ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes; hac Quirinus
Martis equis Acherónta fugit,

Gratum elocutá consiliantibus
Iunone divis: „Ilion, Ilion
„Fatalis incestusque iudex
„Et mulier peregrina vertit

„In pulverem, ex quo destituit deos
„Mercede pacta Laomedon, mihi
„Castaeque damnatum Minervae
„Cum populo et duce fraudulento.

„Iam nec Lacaenae splendet adulterae
„Famosus hospes nec Priami domus
„Periura pugnaces Achivos
„Hectoreis opibus refringit,

„Nostrisque ductum seditionibus
„Bellum resedit. Protinus et graves
„Iras et invisum nepotem,
„Troica quem peperit sacerdos,

„Marti redonabo; illum ego lucidas
„Inire sedes, ducere nectaris
„Sucos et adscribi quietis
„Ordinibus patiar deorum.

„Dum longus inter saeviat Ilion
„Romamque pontus, qualibet exsules
„In parte regnanto beati;
„Dum Priami Paridisque busto

„Insultet armentum et catulos ferae
„Celent inultae, stet Capitolium
„Fulgens triumphatisque possit
„Roma ferox dare iura Medis.

„Horrenda late nomen in ultimas
„Extendat oras, qua medius liquor
„Secernit Europen ab Afro,
„Qua tumidus rigat arva Nilus,

„Aurum irrepertum et sic melius situm,
„Cum terra celat, spernere fortior
„Quam cogere humanos in usus
„Omne sacrum rapiente dextra.

„Quicunque mundo terminus obstitit,
„Hunc tanget armis, visere gestiens,
„Qua parte debacchentur ignes,
„Qua nebulae pluviique rores.

„Sed bellicosis fata Quiritibus
„Hac lege dico, ne nimium pii
„Rebusque fidentes avitae
„Tecta velint reparare Troiae.

„Troiae renascens alite lugubri
„Fortuna tristi clade iterabitur,
„Ducente victrices catervas
„Coniuge me Iovis et sorore.

„Ter si resurgat murus aheneus
„Auctore Phoebo, ter pereat meis
„Excisus Argivis, ter uxor
„Capta virum puerosque ploret!“

Non hoc iocosae conveniet lyrae:
Quo, Musa, tendis? Desine pervicax
Referre sermones deorum et
Magna modis tenuare parvis.

ODE IV.

AD CALLIOPEN.

Descende coelo et dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phoebi.

Auditis, an me ludit amabilis
Insania? Audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.

Me fabulosae Vulture in Appulo
Altricis extra limen Apuliae
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes

Texere, mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsae nidum Acherontiae
Saltusque Bantinos et arvum
Pingue tenent humilis Forenti,

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis, ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine dis animosus infans.

Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
Seu liquidae placuere Baiae.

Vestris amicum fontibus et choris
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.

Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo et urentes arenas
Litoris Assyrii viator;

Visam Britannos hospitibus feros
Et laetum equino sanguine Concanum;
Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro.

Vos lene consilium et datis et dato
Gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum et urbes regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoëus et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhoetus evulsisque truncis
Enceladus iaculator audax

Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Iuno et
Nunquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castaliae lavit
Crines solutos, qui Lyciae tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam di quoque provehunt
In maius; idem odere vires
Omne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum, notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris Terra dolet suis
Maeretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam,

Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiae additus
Custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

ODE V.

IN LAUDEM CAESARIS AUGUSTI.

Coelo tonantem credidimus Iovem
Regnare; praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
Imperio gravibusque Persis.

Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit, et hostium -
Pro curia inversique mores! -
Consenuit socerorum in armis

Sub rege Medo Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus aeternaeque Vestae,
Incolumi Iove et urbe Roma?

Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Foedis et exemplo trahentis
Perniciem veniens in aevum,

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. „Signa ego Punicis
„Affixa delubris et arma
„Militibus sine caede“ dixit,

„Direpta vidi; vidi ego civium
„Retorta tergo brachia libero
„Portasque non clausas, et arva
„Marte coli populata nostro.

„Aurò repensus scilicet acrior
„Miles redibit! — Flagitio additis,
„Damnum: neque amissos colores
„Lana refert medicata fuco,

„Nec vera virtus, cum semel excidit,
„Curat reponi deterioribus.
„Si pugnat extricata densis
„Cerva plagis, erit ille fortis,

„Qui perfidis se credidit hostibus,
„Et Marte Poenos proteret altero,
„Qui lora restrictis lacertis
„Sensit iners timuitque mortem.

„Hic, unde vitam sumeret inscius,
„Pacem duello miscuit. — O pudor!
„O magna Carthago, probrosis
„Altior Italiae ruinis!“

Fertur pudicae coniugis osculum
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse et virilem
Torvus humi posuisse vultum,

Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat quae sibi barbarus
Tortor pararet; non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesque labentes deorum et
Foeda nigro simulacra fumo.

Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum;
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

Iam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adiecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus et Aethiops,
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

Fecunda culpae saecula nuptias
Primum inquinavere et genus et domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus;
Iam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui;

Mox iuniores quaerit adulteros
Inter mariti vina, neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia luminibus remotis,

Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito, seu vocat institor
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.

Non his iuventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum;

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas et severae
Matris ad arbitrium recisos

Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras et iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii
Thyna merce beatum,
Constantis iuvenem fide,

Gygen? Ille, Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.

Atqui sollicitae nuntius hospitae,
Suspirare Chloën et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.

Ut Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert;

Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens
Et peccare docentes
Fallax historias movet:

Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. — At tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, cave;

Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.

Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulae despice tibiae,
Et te saepe vocanti
Duram difficilis mane.

ODE VIII.

AD MAECENATEM.

Martiis caelebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,

Docte sermones utriusque linguae?
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphorae, fumum bibere institutae
Consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum, et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.

Mitte civiles super urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis,

Servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
Iam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere;
Dona praesentis cape laetus horae, et
Linque severa!

ODE IX.

AD LYDIAM.

HORATIUS.

Donec gratus eram tibi
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non alia magis
Arsisti neque erat Lydia post Chloën,
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos et citharae sciens,
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animae fata superstiti.

LYDIA.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.

HORATIUS.

Quid, si prisca redit Venus
Diductosque iugo cogit aheneo;
Si flava excutitur Chloë
Reiectaeque patet ianua Lydiae?

LYDIA.

Quanquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice et improbo
Iracundior Hadria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens!

ODE X.

IN LYCEN.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Saevo nupta viro, me tamen asperas
Porrectum ante fores obiicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Iuppiter?

Ingratam Veneri pone superbiam,
Ne currente retro funis eat rota:
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

O quamvis neque te munera nec preces
Nec tinctus viola pallor amantium
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis

Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquae
Coelestis patiens latus.

ODE XI.

AD MERCURIUM.

Mercuri, -nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo, -
Tuque testudo resonare septem
Callida nervis,

Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures,

Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim metuitque tangi,
Nuptiarum expers et adhuc protervo
Cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere et rivos celeres morari;
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulae,

Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito, stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,

Quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae, - nam quid potuere maius? -
Impiae sponsos potuere duro
Perdere ferro!

Una de multis face nuptiali
Digna periurum fuit in parentem
Splendide mendax et in omne virgo
Nobilis aevum,

„Surge," quae dixit iuveni marito,
„Surge, ne longus tibi somnus, unde
„Non times, detur; socerum et scelestas
„Falle sorores,

„Quae, velut nactae vitulos leaenae,
„Singulos eheu lacerant: ego illis
„Mollior nec te feriam neque intra
„Claustra tenebo.

„Me pater saevis oneret catenis,
„Quod viro clemens misero peperci;
„Me vel extremos Numidarum in agros
„Classe releget.

„I, pedes quo te rapiunt et aurae,
„Dum favet nox et Venus; i secundo
„Omine, et nostri memorem sepulcro
„Scalpe querelam.“

ODE XII.

AD NEOBULEN.

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari metuentes
Patruae verbera linguae.

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
Operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparei nitor Hebri,

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus,

Catus idem per apertum fugientes agitato
Grege cervos iaculari, et celer alto latitantem
Fruticeto excipere aprum.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIAE.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero non sine floribus,
Cras donaberis haedo,
Cui frons turgida cornibus
Primis et venerem et proelia destinat:
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere, tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Praebes et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

ODE XIV.

AD POPULUM ROMANUM.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penates
Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat iustis operata divis,
Et soror clari ducis et decorae
Supplice vitta

Virginum matres iuvenumque nuper
Sospitum. Vos, o pueri et puellae,
Iam virum expertae, male ominatis
Parcite verbis.

Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas; ego nec tumultum
Nec mori per vim metuam tenente
Caesare terras.

I, pete unguentum, puer, et coronas
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.

Dic et argutae properet Neaerae
Murrheum nodo cohibere crinem;
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito.

Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae;
Non ego hoc ferrem calidus iuventa
Consule Planco.

ODE XV.

IN CHLORIDEM.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis,
Et te, Chlori, decet: filia rectius

Expugnat iuvenum domos,
Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivae similem ludere capreae;
Te lanae prope nobilem
Tonsae Luceriam, non citharae decent.
Nec flos purpureus rosae
Nec poti vetulam faece tenus cadi.

ODE XVI.

AD MAECENATEM.

Inclusam Danaën turris ahenea
Robustaeque fores et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
Nocturnis ab adulteris,
Si non Acrisium virginis abditae
Custodem pavidum Iuppiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens
Converso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo: concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio; diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus; munera navium
Saevos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam
Maiorumque fames. Iure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab dis plura feret: nil cupientium
Nudus castra peto et transfuga divitum
Partes linquere gestio,

Contemtae dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae silvaque iugerum
Paucorum et segetis certa fides meae
Fulgentem imperio fertilis Africae
Fallit sorte beatior.

Quanquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;

Importuna tamen pauperies abest,
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa: bene est, cui deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

ODE XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos et nepotum
Per memores genus omne fastos;

Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps et innantem Maricae
Litoribus tenuisse Lirim,

Late tyrannus - cras foliis nemus
Multis et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur,

Annosa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis et porco bimestri
Cum famulis operum solutis.

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis,

Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonae redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus;

Inter audaces lupus errat agnos;
Spargit agrestes tibi silva frondes;
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Quantum distet ab Inacho
Codrus pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Aeaci
Et pugnata sacro bella sub Ilio;
Quo Chium pretio cadum
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo praebente domum et quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunae propere novae,
Da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenae: tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates; tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia
Nudis iuncta sororibus.
Insanire iuvat: cur Berecyntiae
Cessant flamina tibiae?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas; audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco!
Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, vespero
Tempestiva petit Rhode;
Me lentus Glycerae torret amor meae.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paulo fugies inaudax
Proelia raptor,

Cum per obstantes iuvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi praeda cedat
Maior an illi.

Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos,
Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit aut aquosa
Raptus ab Ida.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas sive geris iocos
Seu rixam et insanos amores
Seu facilem, pia testa, somnum,

Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino iubente
Promere languidiora vina.

Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro; tu sapientium
Curas et arcanum iocoso
Consilium retegis Lyaeo;

Tu spem reducis mentibus anxiis
Viresque, et addis cornua pauperi
Post te neque iratos trementi
Regum apices neque militum arma.

Te Liber et, si laeta aderit, Venus
Segnesque nodum solvere Gratiae
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

ODE XXII.

AD DIANAM.

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis adimisque leto,
Diva triformis,

Imminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Coelo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle,
Si thure placaris et horna
Fruge Lares avidaque porca;

Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Robiginem aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures

Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
Parvos coronantem marino
Rore deos fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia,
Mollivit aversos Penates
Farre pio et saliente mica.

ODE XXIV.

IN AVAROS.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiae
Caementis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum;

Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt et rigidi Getae,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumque laboribus
Aequali recreat sorte vicarius. -
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens,
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus et metuens alterius viri
Certo foedere castitas,
Et peccare nefas aut pretium est mori. -
O quisquis volet impias
Caedes et rabiem tollere civicam,
Si quaeret PATER URBIVM
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus postgenitis: quatenus - heu nefas! -
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
Quid tristes querimoniae,
Si non supplicio culpa reciditur;
Quid leges sine moribus
Vanae proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi nec boreae finitimum latus
Durataeque solo nives
Mercatorem abigunt, horrida callidi

Vincunt aequora navitae,
Magnum pauperies opprobrium iubet
Quidvis et facere et pati
Virtutisque viam deserit arduae?
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas et lapides aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa, et tenerae nimis
Mentes asperioribus
Formandae studiis. Nescit equo rudis
Haerere ingenuus puer,
Venarique timet, ludere doctior,
Seu Graeco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea,
Cum periura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem
Indignoque pecuniam
Heredi properet. Scilicet improbae
Crescunt divitiae; tamen
Curtae nescio quid semper abest rei.

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? Quae nemora aut quos agor in sp
Velox mente nova? Quibus
Antris egregii Caesaris audiar
Aeternum meditans decus
Stellis inserere et consilio Iovis
Dicam insigne, recens, adhuc

Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens et nive candidam
Thracen ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen, ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet. O Naïadum potens
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
O Lenaee, sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Vixi puellis nuper idoneus
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,

Laevum marinae qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.

O quae beatam diva tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Impios parrae recinentis omen
Ducat et praegnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino
Fetaque vulpes;

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittae
Terruit mannos: ego cui timebo,
Providus auspex,

Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.

Sis licet felix, ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas,
Teque nec laevus vetet ire picus
Nec vaga cornix.

Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. Ego quid sit ater
Hadriae novi sinus, et quid albus
Peccet Iäpyx.

Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri et
Aequoris nigri fremitum et trementes
Verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax:

Nuper in pratis studiosa florum et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, „Pater, o relictum
„Filiae nomen, pietasque“ dixit,
„Victa furore!

„Unde quo veni? Levis una mors est
„Virginum culpae. Vigilansne ploro
„Turpe commissum, an vitiis carentem
„Ludit imago

„Vana, quae porta fugiens eburna
„Somnium ducit? Meliusne fluctus
„Ire per longos fuit, an recentes
„Carpere flores?

„Si quis infamem mihi nunc iuvencum
„Dedat iratae! Lacerare ferro et
„Frangere enitar modo multum amati
„Cornua monstri.

„Impudens liqui patrios Penates,
„Impudens Orcum moror. O deorum
„Si quis haec audis, utinam inter errem
„Nuda leones!

„Antequam turpis macies decentes
„Occupet malas teneraeque sucus
„Defluat praedae, speciosa quaero
„Pascere tigres!

„Vilis Europe, pater urget absens:
„Quid mori cessas? Potes hac ab orno
„Pendulum zona bene te secuta
„Laedere collum.

„Sive te rupes et acuta leto
„Saxa delectant, age te procellae
„Crede veloci, nisi herile mavis
„Carpere pensum,

„Regius sanguis, dominaeque tradi
„Barbarae pellex.“ Aderat querenti
Perfidum ridens Venus et remisso
Filius arcu.

Mox, ubi lusit satis, „Abstineto“
Dixit „irarum calidaeque rixae,
„Cum tibi invisus laceranda reddet
„Cornua taurus.

„Uxor invicti Iovis esse nescis:
„Mitte singultus, bene ferre magnam
„Disce fortunam; tua sectus orbis
„Nomina ducet.“

ODE XXVIII.

A D L Y D E N.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum
Lyde strenua Caecubum,
Munitaeque adhibe vim sapientiae.
Inclinare meridiem
Sentis ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram?
Nos cantabimus invicem
Neptunum et virides Nereidum comas;
Tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae,

Summo carmine, quae Gnidon
Fulgentesque tenet Cycladas et Paphon
Iunctis visit oloribus;
Dicetur merita nox quoque nenia.

ODE XXIX.

AD MAECENATEM.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Maecenas, rosarum et
Pressa tuis balanus capillis

Iamdudum apud me est: eripe te morae,
Ne semper udum Tibur et Aesulae
Declive contempleris arvum et
Telegoni iuga parricidae.

Fastidiosam desere copiam et
Molem propinquam nubibus arduis,
Omitte mirari beatae
Fumum et opes strepitumque Romae.

Plerumque gratae divitibus vices
Mundaeque parvo sub lare pauperum
Coenae sine aulaeis et ostro
Sollicitam explicuere frontem.

Iam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem, iam Procyon furit
Et stella vesani Leonis
Sole dies referente siccos:

Iam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit et horridi
Dumeta Silvani, caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Tu, civitatem quis deceat status,
Curas, et Urbi sollicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento

Componere aequus; cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos

Stirpesque raptas et pecus et domos
Volventis una non sine montium
Clamore vicinaeque silvae,
Cum fera diluvies quietos

Irritat amnes. Ille potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem
Dixisse „Vixi: cras vel atra
„Nube polum pater occupato,

„Vel sole puro; non tamen irritum,
„Quodcunque retro est, efficiet, neque
„Diffinget infectumque reddet,
„Quod fugiens semel hora vexit.

„Fortuna saevo laeta negotio et
„Ludum insolentem ludere pertinax
„Transmutat incertos honores,
„Nunc mihi nunc alii benigna.

„Laudo manentem; si celeres quatit
„Pennas, resigno quae dedit, et mea
„Virtute me involvo probamque
„Pauperiem sine dote quaero.

„Non est meum, si mugiat Africis
„Malus procellis, ad miseras preces
„Decurrere et votis pacisci,
„Ne Cypriae Tyriaeque merces
„Addant avaro divitias mari:
„Tum me biremis praesidio scaphae
„Tutum per Aegaeos tumultus
„Aura feret geminusque Pollux."

ODE XXX.

AD MELPOMENEN.

Exegi monumentum aere perennius
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar multaque pars mei
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD VENEREM.

Intermissa, Venus, diu
Rursus bella moves? Parce, precor, precor
Non sum qualis eram bonae
Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis: abi,
Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere iecur quaeris idoneum:
Namque et nobilis et decens
Et pro sollicitis non tacitus reis
Et centum puer artium
Late signa feret militiae tuae,
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe citrea.
Illiç plurima naribus
Duces thura, lyraeque et Berecyntiae
Delectabere tibiae

Mixtis carminibus non sine fistula;
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina nec puer
Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
Iam captum teneo, iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

ODE II.

AD IULUM ANTONIUM.

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
Pindarus ore,

Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit numerisque fertur
Lege solutis

Seu deos regesque canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendae
Flamma Chimaerae;

Sive, quos Elea domum reducit
Palma coelestes, pugilemve equumve
Dicit et centum potiore signis
Munere donat,

Flebili sponsae iuvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moresque
Aureos educit in astra nigroque
Invidet Orco.

Multa Dircaeum levat aura cygnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus. Ego, apis Matinae
More modoque

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.

Concines maiore poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sygambros,

Quo nihil maius meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.

Concines laetosque dies et Urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu forumque
Litibus orbum.

Tum meae, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars, et „O Sol
Pulcher, o laudande!“ canam recepto
Caesare felix.

Teque, dum procedis, „Io triumphe!“
Non semel dicemus „Io triumphe!“
Civitas omnis, dabimusque divis
Thura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre qui largis iuvenescit herbis
In mea vota,

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

ODE III.

AD MELPOMENEN.

Quem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem, neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio;
Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
Et spissae nemorum comae
Fingent Aeolio carmine nobilem.

Romae principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros,
Et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
O mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum,
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
Quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

Read

ODE IV.

AD URBEM ROMAM.

Qualem ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo -

Olim iuventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique iam nimbis remotis
Insolitos docuere nisus

Venti paventem, mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnae;

Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta fulvae matris ab ubere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

Videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; - quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi

Dextras obarmet, quaerere distuli,
Nec scire fas est omnia; - sed diu
Lateque victrices catervae
Consiliis iuvenis revictae

Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.

Fortes creantur fortibus et bonis;
Est in iuvencis, est in equis patrum
Virtus, neque imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam;

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Hasdrubal
Devictus et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,

Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas
Ceu flamma per taedas vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
Vastata Poenorum tumultu
Fana deos habuere rectos,

Dixitque tandem perfidus Hannibal
„Cervi, luporum praeda rapacium,
„Sectamur ultro, quos opimus
„Fallere et effugere est triumphus.

„Gens, quae cremato fortis ab Ilio
„Iactata Tuscis aequoribus sacra
„Natosque maturosque patres
„Pertulit Ausonias ad urbes,

„Duris ut ilex tonsa bipennibus
„Nigrae feraci frondis in Algido,
„Per damna, per caedes, ab ipso
„Ducit opes animumque ferro.

„Non hydra secto corpore firmior
„Vinci dolentem crevit in Herculem,
„Monstrumve submisere Colchi
„Maius Echioniaeve Thebae.

„Merses profundo: pulchrior exiet;
„Luctere: multa proruet integrum
„Cum laude victorem geretque
„Proelia coniugibus loquenda.

„Carthagini iam non ego nuntios
„Mittam superbos: occidit, occidit
„Spes omnis et fortuna nostri
„Nominis Hasdrubale interemto.“

Nil Claudiae non perficient manus,
Quas et benigno numine Iuppiter
Defendit, et curae sagaces
Expediunt per acuta belli.

ODE V.

D CAESAREM AUGUSTUM.

Divis orte bonis, optime Romulae
Custos gentis, abes iam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi!

Lucem redde tuae, dux bone, patriae:
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies
Et soles melius nitent.

Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet:
Sic, desideriis icta fidelibus,
Quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres almaque faustitas,
Pacatum volitant per mare navitae,
Culpari metuit fides,

Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos et lex maculosum edomuit nefas,
Laudantur simili prole puerperae,
Culpam poena premit comes.

Quis Parthum paveat; quis gelidum Scythen;
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Caesare? quis ferae
Bellum curet Hiberiae?

Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
Te mensis adhibet deum;

Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris, et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris
Et magni memor Herculis.

„Longas o utinam, dux bone, ferias
Praestes Hesperiae!“ dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum Sol Oceano subest.

ODE VI.

AD APOLLINEM.

Dive, quem proles Niobea magnae
Vindicem linguae Tityosque raptor
Sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

Ceteris maior, tibi miles impar,
Filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax,

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late posuitque collum in
Pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervae,
Sacra mentito male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
Falleret aulam;

Sed palam captis gravis, heu nefas heu,
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo,

Ni, tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, divum pater annuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros. -

Doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieu!

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poëtae.
Virginum primae puerique claris
Patribus orti,

Deliae tutela deae fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
Pollicis ictum,

Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta iam dices „Ego dis amicum,
„Saeculo festas referente luces,
„Reddidi carmen, docilis modorum
„Vatis Horati.“

ODE VII.

AD MANLIUM TORQUATUM.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
Arboribusque comae;
Mutat terra vices et decrescentia ripas
Flumina praetereunt;
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus et almum
Quae rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
Interitura, simul
Pomifer auctumnus fruges effuderit, et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant coelestia lunae;
Nos, ubi decidimus,
Quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit an adiiciant hodiernae crastina summae
Tempora di superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quae dederis animo.
Cum semel occideris et de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum,
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

ODE VIII.

AD MARCIUM CENSORINUM.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
Donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum, neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non haec mihi vis, non tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus; carmina possumus
Donare et pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quae spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus, non celeres fugae
Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
Non incendia Carthaginis impiae
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
Si chartae sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
Virtus et favor et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori:
Coelo Musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules,
Clarum Tyndaridae sidus ab infimis
Quassas eripiunt aequoribus rates,
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD M. LOLLIUM.

Ne forte credas interitura, quae,
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis:

Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent
Ceaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae;

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit aetas; spirat adhuc amor
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comtos arsit adulteri
Crines et aurum vestibus illitum
Mirata regalesque cultus
Et comites Helene Lacaena,

Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
Vexata; non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Paulum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens et secundis
Temporibus dubiisque rectus,

Vindex avarae fraudis et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae,
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

Iudex honestum praetulit utili,
Reiecit alto dona nocentium
Vultu, per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti

Duramque callet pauperiem pati,
Peiusque leto flagitium timet,
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

ODE X.

AD LIGURINUM.

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae cum veniet pluma superbiae
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,

Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam;
Dices, heu quoties te speculo videris alterum,
„Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit
„Vel cur his animis incolumes non redeunt genae

ODE XI.

AD PHYLLIDEM.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est hederae vis

Multa, qua crines religata fulges;
Ridet argento domus; ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno;

Cuncta festinat manus, huc et illuc
Cursitant mixtae pueris puellae;
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.

Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis, Idus tibi sunt agendae,
Qui dies mensem Veneris marinae
Findit Aprilem,

Iure sollemnis mihi sanctiorque
Paene natali proprio, quod ex hac
Luce Maecenas meus affluentes
Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuae sortis iuvenem, puella
Dives et lasciva tenetque grata
Compede vinctum.

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes, et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

Semper ut te digna sequare et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum, -

Non enim posthac alia calebo
Femina - condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atrae
Carmine curae.

ODE XII.

AD VIRGILIUM.

Iam veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae;
Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis et Cecropiae domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula
Delectantque deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili;
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus amaraque
Curarum eluere efficax.

Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri,
Nigrorumque memor, dum licet, ignium
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

ODE XIII.

IN LYCEN.

Audivere, Lyce, di mea vota, di
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens,

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.

Importunus enim transvolat aridas
Quercus et refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugae
Turpant et capitis nives.

Nec Coae referunt iam tibi purpurae
Nec clari lapides tempora, quae semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.

Quo fugit venus, heu, quove color? decens
Quo motus? Quid habes illius, illius,
Quae spirabat amores,
Quae me surpuerat mihi,

Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem

Cornicis vetulae temporibus Lycen,
Possent ut iuvenes visere fervidi
Multo non sine risu
Dilapsam in cineres facem.

ODE XIV.

AD AUGUSTUM.

Quae cura patrum quaeve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos

Aeternet, o, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses? Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces et arces
Alpibus impositas tremendis

Deiecit acer plus vice simplici;
Maior Neronum mox grave proelium
Commisit immanesque Raetos
Auspiciis pepulit secundis,

Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigaret ruinis, -
Indomitas prope qualis undas

Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes, - impiger hostium
Vexare turmas et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Appuli,
Cum saevit horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris,

Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo
Stravit humum, sine clade victor,

Te copias, te consilium et tuos
Praebente divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

Te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae.

Te, fontium qui celat origines,
Nilusque et Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,

Te non paventis funera Galliae
Duraeque tellus audit Hiberiae,
Te caede gaudentes Sygambri
Compositis venerantur armis.

ODE XV.

CAESARIS AUGUSTI LAUDES.

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per aequor
Vela darem. Tua, Caesar, aetas

Fruges et agris retulit uberes,
Et signa nostro restituit Iovi
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis

Ianum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti frena licentiae
Iniecit, emovitque culpas
Et veteres revocavit artes,

Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires famaque et imperi
Porrecta maiestas ad ortus
Solis ab Hesperio cubili.

Custode rerum Caesare non furor
Civilis aut vis eximet otium,
Non ira, quae procudit enses
Et miseras inimicat urbes.

Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia, non Getae,
Non Seres infidive Persae,
Non Tanain prope flumen orti.

Nosque et profestis lucibus et sacris
Inter iocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris
Rite deos prius apprecati,

Virtute functos more patrum duces
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
Progeniem Veneris canemus.

Q. HORATII FLACCI

EPODON LIBER.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Ibis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
Iucunda, si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul,
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus, et te vel per Alpium iuga
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet
Magis relictis, non, ut adsit, auxili
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur

Bellum in tuae spem gratiae,
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis,
Neque ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut avarus ut Chremes terra premam,
Discinctus aut perdam nepos.

ODE II.

ORATIO ALFII.

„Beatus ille qui procul negotiis,
„Ut prisca gens mortalium,
„Paterna rura bobus exercet suis,
„Solutus omni foenore,
„Neque excitatur classico miles truci,
„Neque horret iratum mare,
„Forumque vitat et superba civium
„Potentiorum limina.
„Ergo aut adulta vitium propagine
„Altas maritat populos,
„Aut in reducta valle mugientium
„Prospectat errantes greges,
„Inutilesque falce ramos amputans
„Feliciores inserit,
„Aut pressa puris mella condit amphoris,
„Aut tondet infirmas oves;
„Vel cum decorum mitibus pomis caput
„Auctumnus agris extulit,
„Ut gaudet insitiva decerpens pyra
„Certantem et uvam purpurae,

„Qua muneretur te, Priape, et te, pater
„Silvane, tutor finium!
„Libet facere modo sub antiqua ilice,
„Modo in tenaci gramine.
„Labuntur altis interim ripis aquae,
„Queruntur in silvis aves,
„Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
„Somnos quod invitet leves.
„At cum tonantis annus hibernus Iovis
„Imbres nivesque comparat,
„Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
„Apros in obstantes plagas,
„Aut amite levi rara tendit retia,
„Turdis edacibus dolos,
„Pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
„Iucunda captat praemia.
„Quis non malarum, quas amor curas habet,
„Haec inter obliviscitur?
„Quodsi pudica mulier in partem iuvet
„Domum atque dulces liberos,
„Sabina qualis aut perusta solibus
„Pernicis uxor Appuli,
„Sacrum vetustis exstruat lignis focum
„Lassi sub adventum viri,
„Claudensque textis cratibus laetum pecus
„Distenta siccet ubera,
„Et horna dulci vina promens dolio,
„Dapes inemtas apparet:
„Non me Lucrina iuverint conchylia
„Magisve rhombus aut scari,
„Si quos Eois intonata fluctibus
„Hiems ad hoc vertat mare;
„Non Afra avis descendat in ventrem meum,
„Non attagen Ionicus
„Iucundior, quam lecta de pinguissimis
„Oliva ramis arborum,

„Aut herba lapathi prata amantis et gravi
„Malvae salubres corpori,
„Vel agna festis caesa Terminalibus,
„Vel haedus ereptus lupo.
„Has inter epulas ut iuvat pastas oves
„Videre properantes domum,
„Videre fessos vomerem inversum boves
„Collo trahentes languido,
„Positosque vernas, ditis examen domus,
„Circum renidentes Lares!“
Haec ubi locutus foenerator Alfius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam,
Quaerit Calendis ponere.

ODE III.

AD MAECENATEM.

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas praeter omnes candidum
Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga
Perunxit hoc Iasonem;
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosae Apuliae,

Nec manus humeris efficacis Herculis
Inarsit aestuosius.
At si quid unquam tale concupiveris,
Iocose Maecenas, precor,
Manum puella savio opponat tuo,
Extrema et in sponda cubet.

ODE IV.

IN CNAEUM POMPEIUM MENAM.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te Viam
Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
„Sectus flagellis hic triumviralibus
„Praeconis ad fastidium
„Arat Falerni mille fundi iugera,
„Et Appiam mannis terit,
„Sedilibusque magnus in primis eques
„Othone contemto sedet!
„Quid attinet, tot ora navium gravi
„Rostrata duci pondere
„Contra latrones atque servilem manum
„Hoc, hoc tribuno militum?“

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

„At, o deorum quidquid in coelo regit
„Terras et humanum genus,
„Quid iste fert tumultus, et quid omnium
„Vultus in unum me truces?
„Per liberos te, si vocata partubus
„Lucina veris affuit,
„Per hoc inane purpurae decus precor,
„Per improbaturum haec Iovem,
„Quid ut noverca me intueris aut uti
„Petita ferro bellua?“
Ut haec trementi questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
Iubet cupressus funebres
Et uncta turpis ova ranae sanguine
Plumamque nocturnae strigis,
Herbasque, quas Iölcos atque Hiberia
Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta ieiunae canis
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis ut marinus asperis
Echinus aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis

Inemori spectaculo,
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
Exsucta uti medulla et aridum iecur
Amoris esset poculum,
Interminato cum semel fixae cibo
Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis
Et omne vicinum oppidum,
Quae sidera excantata voce Thessala
Lunamque coelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit aut quid tacuit? „O rebus meis
„Non infideles arbitrae,
„Nox et Diana, quae silentium regis,
„Arcana cum fiunt sacra,
„Nunc, nunc adeste, nunc in hostiles domos
„Iram atque numen vertite!
„Formidolosis dum latent silvis ferae
„Dulci sopore languidae,
„Senem, quod omnes rideant, adulterum
„Latrent Suburanae canes,
„Nardo perunctum, quale non perfectius
„Meae laborarint manus. —
„Quid accidit? Cur dira barbarae minus
„Venena Medeae valent,
„Quibus superbam fugit ulta pellicem,
„Magni Creontis filiam,
„Cum palla, tabo munus imbutum, novam
„Incendio nuptam abstulit?
„Atqui nec herba nec latens in asperis
„Radix fefellit me locis.
„Indormit unctis omnium cubilibus

„Oblivione pellicum. —
„Ah, ah, solutus ambulat veneficae
„Scientioris carmine!
„Non usitatis, Vare, potionibus,
„O multa fleturum caput,
„Ad me recurres, nec vocata mens tua
„Marsis redibit vocibus.
„Maius parabo, maius infundam tibi
„Fastidienti poculum,
„Priusque coelum sidet inferius mari
„Tellure porrecta super,
„Quam non amore sic meo flagres, uti
„Bitumen atris ignibus.“
Sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias,
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces:
„Venena magnum fas nefasque non valent
„Convertere humanam vicem.
„Diris agam vos; dira detestatio
„Nulla expiatur victima.
„Quin, ubi perire iussus exspiravero,
„Nocturnus occuram Furor
„Petamque vultus umbra curvis unguibus,
„Quae vis deorum est manium,
„Et inquietis assidens praecordiis
„Pavore somnos auferam.
„Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
„Contundet obscoenas anus;
„Post insepulta membra different lupi
„Et Esquilinae alites,
„Neque hoc parentes, heu mihi superstites,
„Effugerit spectaculum.“

ODE VI.

IN MALEDICUM.

Quid immerentes hospites vexas, canis
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata nives,
Quaecunque praecedet fera;
Tu, cum timenda voce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua,
Qualis Lycambae spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

ODE VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis,
Non, ut superbas invidae Carthaginis
Romanus arces ureret,
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via,
Sed ut secundum vota Parthorum sua
Urbs haec periret dextera?
Neque hic lupis mos nec fuit leonibus
Unquam nisi in dispar feris.

Furorne caecus, an rapit vis acrior,
An culpa? Responsum date! —
Tacent, et ora pallor albus inficit
Mentesque perculsae stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt
Scelusque fraternae necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Rogare longo putidam te saeculo,
Vires quid enervet meas,
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret,
Hietque turpis inter aridas nates
Podex velut crudae bovis?
Sed incitat me pectus et mammae putres,
Equina quales ubera,
Venterque mollis et femur tumentibus
Exile suris additum?
Esto beata, funus atque imagines
Ducant triumphales tuum,
Nec sit marita, quae rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid, quod libelli stoici inter sericos
Iacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent,
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum est tibi.

ODE IX.

AD MAECENATEM.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
Victore laetus Caesare,
Tecum sub alta - sic Iovi gratum - domo,
Beate Maecenas, bibam
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis barbarum,
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus,
Minatus Urbi vincla, quae detraxerat
Servis amicus perfidis?
Romanus, eheu, - posteri negabitis -
Emancipatus feminae,
Fert vallum et arma miles et spadonibus
Servire rugosis potest,
Interque signa turpe militaria
Sol adspicit conopium!
At hunc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Caesarem,
Hostiliumque navium portu latent
Puppes sinistrorsum citae.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus et intactas boves?
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neque Africanum, cui super Carthaginem
Virtus sepulcrum condidit!
Terra marique victus hostis Punico
Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos

Et Chia vina aut Lesbia,
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
Metire nobis Caecubum:
Curam metumque Caesaris rerum iuvat
Dulci Lyaeo solvere.

ODE X.

IN MAEVIUM POETAM.

Mala soluta navis exit alite,
Ferens olentem Maevium:
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus!
Niger rudentes Eurus inverso mari
Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur aequore,
Quam Graia victorum manus,
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem!
O quantus instat navitis sudor tuis
Tibique pallor luteus
Et illa non virilis eiulatio,
Preces et aversum ad Iovem,
[illegible]udo cum remugiens sinus
[illegible]o carinam ruperit!
[illegible]uodsi praeda curvo litore
[illegible]ecta mergos iuveris:
[illegible]sus immolabitur caper
[illegible]gna Tempestatibus.

ODE XI.

AD PETTIUM.

Petti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos amore percussum gravi,
Amore, qui me praeter omnes expetit
Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem - nam pudet tanti mali -
Fabula quanta fui! Conviviorum et poenitet,
In quis amantem languor et silentium
Arguit et latere petitus imo spiritus.
„Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium?“ querebar applorans tibi,
Simul calentis inverecundus deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.
„Quod si meis inaestuet praecordiis
„Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
„Fomenta vulnus nil malum levantia,
„Desinet imparibus certare summotus pudor.“
Ubi haec severus te palam laudaveram,
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu mihi postes et heu
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia amor Lycisci me tenet,
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia nec contumeliae graves,
Sed alius ardor aut puellae candidae
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

ODE XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec iuveni firmo neque naris obesae?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis et quam malus undique membris
Crescit odor, cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare, neque illi
Iam manet humida creta colorque
Stercore fucatus crocodili, iamque subando
Tenta cubilia tectaque rumpit;
Vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
„Inachia langues minus ac me;
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
„Mollis opus. Pereat male, quae te
„Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
„Cum mihi Cous adesset Amyntas,
„Cuius in indomito constantior inguine nervus,
„Quam nova collibus arbor inhaeret.
„Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
„Cui properabantur? Tibi nempe,
„Ne foret aequales inter conviva, magis quem
„Diligeret mulier sua quam te.
„O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
„Agna lupos capreaeque leones!“

ODE XIII.

AD AMICOS.

Horrida tempestas coelum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc siluae

Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
Occasionem de die, dumque virent genua
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move consule pressa meo;
Cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
Perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
Levare diris pectora sollicitudinibus,
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
„Invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
„Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
„Findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
„Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
„Rupere, nec mater domum caerula te revehet.
„Illic omne malum vino cantuque levato,
„Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.“

ODE XIV.

AD MAECENATEM.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum,
Qui persaepe cava testudine flevit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser: quodsi non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,

Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

ODE XV.

AD NEAERAM.

Nox erat et coelo fulgebat Luna sereno
Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen laesura deorum,
In verba iurabas mea,
Arctius atque hedera procera adstringitur ilex,
Lentis adhaerens brachiis,
Dum pecori lupus et nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute Neaera!
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quaeret iratus parem,
Nec semel offensae cedet constantia formae,
Si certus intrarit dolor.
Et tu, quicunque es felicior atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea,
Eheu, translatos alia maerebis amores,
Ast ego vicissim risero.

ODE XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit:
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
Minacis aut Etrusca Porsenae manus,
Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer
Novisque rebus infidelis Allobrox,
Nec fera caerulea domuit Germania pube
Parentibusque abominatus Hannibal;
Impia perdemus devoti sanguinis aetas,
Ferisque rursus occupabitur solum!
Barbarus heu cineres insistet victor, et Urbem
Eques sonante verberabit ungula,
Quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini,
Nefas videre - dissipabit insolens!
Forte, quid expediat, communiter aut melior pars
Malis carere quaeritis laboribus:
Nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
Velut profugit exsecrata civitas
Agros atque Lares patrios habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis,
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? — Secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in haec: Simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur et columba miluo,
Credula nec ravos timeant armenta leones,

Ametque salsa levis hircus aequora.
Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulce
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia!
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca praeter et volate litora!
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva divites et insulas,
Reddit ubi cererem tellus inarata quotannis
Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivae
Suamque pulla ficus ornat arborem,
Mella cava manant ex ilice, montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
Refertque tenta grex amicus ubera,
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Neque intumescit alta viperis humus.
Pluraque felices mirabimur, ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
Utrumque rege temperante coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae
Laboriosa nec cohors Ulixei.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem aestuosa torret impotentia.
Iuppiter illa piae secrevit litora genti,
Ut inquinavit aere tempus aureum,
Aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum
Piis secunda vate me datur fuga.

ODE XVII.

AD CANIDIAM VENEFICAM.

HORATIUS.

Iam iam efficaci do manus scientiae,
Supplex et oro regna per Proserpinae,
Per et Dianae non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa coelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris
Citumque retro solve, solve turbinem!
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliae addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis moenibus rex procidit
Heu pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixei
Volente Circa membra, tunc mens et sonus
Relapsus atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit iuventas et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida,
Tuis capillus albus est odoribus,
Nullum ab labore me reclinat otium;
Urget diem nox et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis? O mare et terra, ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida

Virens in Aetna flamma; tu, donec cinis
Iniuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis aut quòd me manet stipendium?
Effare, iussas cum fide poenas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: „Tu *pudica*, tu *probá*
„Perambulabis astra sidus aureum.“
Infamis Helenae Castor offensus vice
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina:
Et tu - potes nam - solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Neque in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres!
Tibi hospitale pectus et purae manus,
Tuusque venter partumeius, et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

CANIDIAE RESPONSUM.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis,
Et Esquilini pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent;
Ingrata misero vita ducenda est in hoc,
Novis ut usque suppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidi pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis,

Optat Prometheus obligatus aliti,
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Iovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere,
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meaeque terra cedet insolentiae.
An quae movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos
Desiderique temperare poculum,
Plorem artis in te nil agentis exitus?

Q. HORATII FLACCI

CARME SECULARE.

Phoebe silvarumque potens Diana,
Lucidum coeli decus, o colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore sacro,

Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius!

Rite maturos aperire partus
Lenis, Ilithyia, tuere matres,
Sive tu Lucina probas vocari
Seu Genitalis!

Diva, producas subolem patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis prolisque novae feraci
Lege marita,

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse, Parcae,
Quod semel dictum est stabilisque rerum
Terminus servet, bona iam peractis
Iungite fata!

Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant fetus et aquae salubres
Et Iovis aurae.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus Iliaeque
Litus Etruscum tenuere turmae,
Iussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu,

Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriae superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:

Di, probos mores docili iuventae,
Di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
Et decus omne!

Quaeque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
Impetret, bellante prior, iacentem
Lenis in hostem!

Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures,
Iam Scythae responsa petunt superbi
Nuper et Indi.

Iam Fides et Pax et Honos Pudorque
Priscus et neglecta redire Virtus
Audet, apparetque beata pleno
Copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,

Si Palatinas videt aequus arces,
Remque Romanam Latiumque felix
Alterum in lustrum meliusque semper
Proroget aevum!

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet et votis puerorum amicas
Applicet aures!

Haec Iovem sentire deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae
Dicere laudes.

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
„O fortunati mercatores!“ gravis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navem iactantibus Austris,
„Militia est potior. Quid enim? Concurritur; horae
„Momento cita mors venit aut victoria laeta.“
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc - adeo sunt multa - loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus „En ego“ dicat
„Iam faciam quod vultis; eris tu, qui modo miles,
„Mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
„Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia!
„Quid statis?“ — nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas
Iratus buccas inflet neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea . . . Ne sic, ut qui iocularia, ridens
Percurram; - quanquam ridentem dicere verum

Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima; -
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic campo miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula - nam exemplo est - magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit et illis utitur ante
Quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid iuvat, immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
ϑ Quodsi comminuas, vilem redigatur ad assem.
ϑ At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum:
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus, ut si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viventi, iugera centum an
Mille aret? ϑ At suave est ex magno tollere acervo.
ϑ Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
Vel cyatho, et dicas „Magno de flumine malim,
„Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.“ Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
[illegible]tam haurit aquam neque vitam amittit in undis.

¶ At bona pars hominum decepta cupidine falso,
„Nil satis est,“ inquit, „quia tanti, quantum habeas, sis.“
¶ Quid facias illi? Iubeas miserum esse, libenter
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: „Populus me sibilat, at mihi plaudo
„Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.“
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina ... Quid rides? Mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undique saccis
Indormis inhians et tanquam parcere sacris
Cogeris aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius, adde,
Quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc iuvat? Horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
¶ At si condoluit tentatum frigore corpus
Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis.
¶ Non uxor salvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt noti, pueri atque puellae.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
Infelix operam perdas: ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis.
Denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus et finire laborem
Incipias, parto quod avebas, ne facias quod
Nummidius quidam. Non longa est fabula: dives,

Ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret, ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
¶ Quid mi igitur suades? Ut vivam Maenius, aut sic,
Ut Nomentanus? ¶ Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere: non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Est inter Tanain quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum. —
Illuc, unde abii, redeo: nemo ut avarus
Se probet ac potius laudet diversa sequentes,
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat, neque se maiori pauperiorum
Turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat,
Ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat et exacto contentus tempore vita
Cedat uti conviva satur, reperire queamus. —
Iam satis est. Ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATIRA II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
Maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli:
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,

Frigus quo duramque famem propellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in foenore nummis:
Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget;
Nomina sectatur modo sumta veste virili
Sub patribus duris tironum. „Maxime“ quis non,
„Iuppiter!“ exclamat, simul atque audivit? ℊ At in se
Pro quaestu sumtum facit hic. ℊ Vix credere possis,
Quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
Inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat „Quo res haec pertinet?“: illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Maltinus tunicis demissis ambulat; est qui
Inguen ad obscoenum subductis usque facetus;
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste;
Contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice, „Macte
„Virtute esto“ inquit sententia dia Catonis:
„Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
„Huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
„Permolere uxores.“ — „Nolim laudarier“ inquit
„Sic me“ mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae praetium, procedere recte
Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent,
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,

Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem caesus, fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam, dedit hic pro corpore nummos,
Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferro. „Iure“ omnes; Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda,
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit quam qui moechatur. At hic si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat et laudat, „Matronam nullam ego tango:“
Ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
Qui patrium mimae donat fundumque Laremque,
„Nil fuerit mi“ inquit „cum uxoribus unquam alienis.“
Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
Fama malum gravius quam res trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid interest in matrona, ancilla peccesne togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
Quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret haec animus. „Quid vis tibi? Numquid ego a te
„Magno prognatum deposco consule cunnum

„Velatumque stola, mea quum conferbuit ira?“
Quid responderet?.. „Magno patre nata puella est.“
At quanto meliora monet pugnantiaque istis
Dives opis natura suae, tu si modo recte
Dispensare velis ac non fugienda petendis
Immiscere. Tuo vitiò rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
Nèc magis huic inter niveos viridesque lapillos -
Sit licet hoc, Cerinthe, tuum - tenerum est femur aut crus
Rectius, atque etiam melius persaepe togatae est.
Adde huc quod mercem sine fucis gestat, aperte
Quod venale habet ostendit, nec, si quid honesti est,
Iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos est: ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem,
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte; ne corporis optima Lyncei
Contemplere oculis, Hypsaea caecior illa,
Quae mala sunt, spectes. „O crus! o brachia!“ — Verum
Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae praeter faciem nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata - nam te
Hoc facit insanum - ; multae tibi tum officient res,
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
Ad talos stola demissa et circumdata palla,
Plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obstat Cois tibi: paene videre est

Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri pretiumque avellier ante
Quam mercem ostendi? „*Leporem venator ut alta*
In nive sectetur, positum sic tangere nolit,“
Cantat et apponit „*Meus est amor huic similis: nam*
„*Transvolat in medio posita et fugientia captat.*“
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores
Atque aestus curasque graves e pectore pelli?
Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
Quid latura sibi quid sit dolitura negatum,
Quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
Pavonem rhombumque? Tument tibi cum inguina, num, si
Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo venerem facilemque.
Illam „Post paullo“ . . .; „Sed pluris“ . . .; Si exierit vir,“ . . .
Gallis, hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
Stet pretio neque cunctetur, cum est iussa venire.
Candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam dat natura, videri.
Haec, ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet,
Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo,

Ne nummi pereant aut pyga aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

SATIRA III.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc: Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quidquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret „Io Bacche!“ modo summa
Voce, modo hac, resonat quae chordis quatuor ima.
Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
Saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna, loquens, modo „Sit mihi mensa tripes et
„Concha salis puri et toga, quae defendere frigus,
„Quamvis crassa, queat.“ Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento: quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat. Nil fuit unquam
Sic impar sibi. — Nunc aliquis dicat mihi „Quid tu?
„Nullane habes vitia?“ Immo alia, et fortasse minora.
Maenius absentem Novium cum carperet, „Heus tu,“
Quidam ait „ignoras te, an ut ignotum dare nobis
Verba putas?“ — „Egomet mi ignosco“ Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis:
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,

Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? At tib
contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum, rideri possit eo, quod
Rusticius tonso toga defluit et male laxus
In pede calceus haeret; at est bonus, ut melior vi
Non alius quisquam, at tibi amicus, at ingeniun
ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
Vellem in amicitia sic erraremus et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater ut gnati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat *paetum* pater, et *pullum*, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc *varum* distortis cruribus, illum
Balbutit *scaurum* pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit: *frugi* dicatur. Ineptus
Et iactantior hic paulo est: *concinnus amicis*
Postulat ut videatur. At est truculentior atque
Plus aequo liber: *simplex fortis*que habeatur.
Caldior est: *acres* inter numeretur. Opinor,
Haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit, multum demissus homo ille;
Tardo cognomen *pingui* damus. Hic fugit omnes
Insidias nullique malo latus obdit apertum;
Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris

Invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
Ac non incauto *fictum astutumque* vocamus.
Simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus:
„*Commini sensu plane caret*“ inquimus. Eheu,
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce -
Si modo plura mihi bona sunt - inclinet: amari
Si volet, hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius: aequum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
Ut quaeque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus
Semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
In cruce suffigat: Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Maius peccatum est: Paulum deliquit amicus;
Quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus
Odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
Qui nisi, cum tristes misero venere Calendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias captivus ut audit.
Comminxit lectum potus mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit commissa fide sponsumve negarit?
Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,

Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant
Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere; dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis;
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti
Et qui nocturnus sacra divum legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula caedas meritum maiora subire
Verbera, non vereor, cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris.
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus et solus formosus et est rex:
Cur optas quod habes? ℣ „Non nosti, quid pater“ inquit
„Chrysippus dicat: „„Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens.““ ℣ Qui?

ℊ Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer omni
Abiecto instrumento artis clausaque taberna
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex; solus sic rex. ℊ Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri, quos tu nisi fuste coërces,
Urgeris turba circum te stante miserque
Rumperis et latras, magnorum maxime regum!
Ne longum faciam, dum tu quadrante lavatum
Rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
Praeter Crispinum sectabitur; et mihi dulces
Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

SATIRA IV.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poëtae
Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,
Quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
Emunctae naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
Garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. — Ecce,
Crispinus minimo me provocat: „Accipe, si vis,
„Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
„Custodes; videamus uter plus scribere possit.“

Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
At tu conclusas hircinis follibus auras
Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius ultro
Delatis capsis et imagine, cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis ob hanc ren
Quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpo
plures
Culpari dignos. Quemvis media elige turba,
Aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poëtas.
¶ Foenum habet in cornu, longe fuge: dummodo ris
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico,
Et quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque
Et pueros et anus. ¶ Agedum, pauca accipe contr
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëi
Excerpam numero: neque enim concludere versur
Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, comoedia necne poëma
Esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. ¶ At pater ardens
Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et - magnum quod dedecus - ambulet ante

Noctem cum facibus. ℣ Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis,
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
Posterius facias, praeponens ultima primis:
Non, ut si solvas „*Postquam discordia tetra*
Belli ferratos postes portasque refregit,“
Invenias etiam disiecti membra poëtae.
Hactenus haec: alias iustum sit necne poëma,
Nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis,
Magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Coeli Byrrhique latronum,
Non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli;
Nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis coramve quibuslibet. ℣ In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. ℣ Inanes
Hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. ℣ „Laedere gaudes,“
Inquis, „et hoc studio pravus facis.“ ℣ Unde petitum
Hoc in me iacis? Est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominum famamque dicacis,
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Saepe tribus lectis videas coenare quaternos,
E quibus unus avet quavis adspergere cunctos
Praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
Infesto nigris; ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, *Gargonius hircum*,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
„Me Capitolinus convictore usus amicoque
„A puero est, causaque mea permulta rogatus
„Fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
„Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
„Fugerit.“ Hic nigrae sucus loliginis, haec est
Aerugo mera. Quod vitium procul afore chartis
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte iocosius; hoc mihi iuris
Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me
Ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset·
„Nonne vides, Albi ut male vivat filius utque
„Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
„Perdere quis velit.“ A turpi meretricis amore
Cum deterreret: „Sectani dissimilis sis.“
Ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
Possem: „Deprensi non bella est fama Treboni,“
Aiebat. „Sapiens, vitatu quidque petitu
„Sit melius, causas reddet tibi; mi satis est, si
„Traditum ab antiquis morem servare tuamque,
„Dum custodis eges, vitam famamque tueri
„Incolumem possum; simul ac duraverit aetas

„Membra animumque tuum, nabis sine cortice.“
Sic me
Formabat puerum dictis, et sive iubebat,
Ut facerem quid: „Habes auctorem, quo facias
hoc,“ -
Unum ex iudicibus selectis obiiciebat; -
Sive vetabat: „An hoc inhonestum et inutile factu
„Necne sit addubites, flagret rumore malo cum
„Hic atque ille?“ Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quaecunque ferunt, mediocribus et quis
Ignoscas vitiis teneor; fortassis et isthinc
Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus
aut me
Porticus excepit, desum mihi. „Rectius hoc est!“...
„Hoc faciens vivam melius!“... „Sic dulcis amicis
„Occurram!“... „Hoc quidam non belle: numquid
ego illi
„Imprudens olim faciam simile?“... Haec ego
mecum
Compressis agito labris; ubi quid datur oti,
Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quae
Sit mihi: nam multo plures sumus, ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

Egressum magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus,

Graecorum longe doctissimus; inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exspectans comites. Iam nox inducere terris
Umbras et coelo diffundere signa parabat;
Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere: „Huc appelle!“... „Trecentos inseris!“...
„Ohe
„Iam satis est!“ Dum aes exigitur, dum mula li
gatur,
Tota abit hora. Mali culices ranaeque palustres
Avertunt somnos, absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta atque viator
Certatim. Tandem fessus dormire viator
Incipit, ac missae pastum retinacula mulae
Nauta piger saxo religat stertitque supinus.
Iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus, donec cerebrosus prosilit unus
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha;
Millia tum pransi tria repimus atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere ... interea Maecenas advenit atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam et latum clavum prunaeque batillum.

In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius et Varius Sinuessae Virgiliusque
Occurrunt, animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.
O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit, et parochi, quae debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quae super est Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirrhi
Musa velim memores, et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus „Equi te
„Esse feri similem dico.“ Ridemus, et ipse
Messius „Accipio,“ caput et movet; „O, tua cornu
„Ni foret exsecto frons,“ inquit „quid faceres, cum
„Sic mutilus minitaris?“ At illi foeda cicatrix
Setosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat:
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrhus ad haec: donasset iamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,
Deterius nihilo dominae ius esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset, cui satis una
Farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
Prorsus iucunde coenam producimus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus
hospes

Paene, macros, arsit, dum turdos versat in igni:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
Tum rapere atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto; somnus tamen aufert
Intentum veneri, tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua, sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator.
Nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via peior ad usque
Bari moenia piscosi; dein Gnatia lymphis
Iratis exstructa dedit risusque iocosque,
Dum, flamma sine thura liquescere limine sacro,
Persuadere cupit. Credat Iudaeus Apella,
Non ego: namque deos didici securum agere aevum,
Nec, si quid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

SATIRA VI.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te,
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent,
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum.
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus: persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
Multos saepe viros nullis maioribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
Contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
Saepe dat indignis et famae servit ineptus,
Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, censorque moveret
Appius, ingenuo si non esset patre natus,
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus et latum demisit pectore clavum,
Audit continuo „Quis homo hic?“ et „Quo patre natus?“
Ut, si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus, eat quacunque, puellis
Iniiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:

Sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,
Imperium fore et Italiam et delubra deorum,
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit.
℣ Tune, Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
Deiicere e saxo cives aut tradere Cadmo?
℣ At Novius collega gradu post me sedet uno:
Namque est ille, pater quod erat meus. ℣ Hoc tibi Paullus
Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos
℣ Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor, at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
Iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
Praesertim cautum dignos adsumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possim, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
Virgilius, post hunc Varius dixere quid essem.
Ut veni coram, singultim pauca locutus,
Infans namque pudor prohibebat plura profari,
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo, et revocas nono post mense iubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum
Non patre praeclaro sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta, velut si
Egregio inspersos reprehendas corpore naevos,

Si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
Obiiciet vere quisquam mihi, purus et insons -
Ut me collaudem - si et vivo carus amicis:
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus aera,
Sed puerum est ausus Romam portare docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes,
In magno ut populo, si quis vidisset, avita
Ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum -
Qui primus virtutis honos - servavit ab omni
Non solum facto verum opprobrio quoque turpi,
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequerer; neque ego essem questus. At hoc nunc
Laus illi debetur et a me gratia maior.
Nil me poeniteat sanum patris huius, eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam si natura iuberet
A certis annis aevum remeare peractum
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes;
Optaret sibi quisque, meis contentus honestos
Fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
Nollem onus haud unquam solitus portare molestum.
Nam mihi continuo maior quaerenda foret res
Atque salutandi plures, ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve

Exirem, plures calones atque caballi
Pascendi, ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo vel si libet usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos:
Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
Millibus atque aliis vivo. Quacunque libido est,
Incedo solus, percontor quanti olus ac far,
Fallacem Circum vespertinumque pererro
Saepe Forum, adsisto divinis, inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum;
Coena ministratur pueris tribus, et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet, adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam iaceo; post hanc vagor, aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum iuvet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
Vita solutorum misera ambitione gravique;
His me consolor victurum suavius, ac si
Quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

SATIRA VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor

Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas,
Durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
Confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
Convenit; - hoc etenim sunt omnes iure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit; duo si discordia vexet inertes
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco, discedat pigrior, ultro
Muneribus missis; - Bruto praetore tenente
Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius. In ius
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam; ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum laudatque cohortem:
Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse. Ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator et invictus, cui saepe viator
Cessisset magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: „Per magnos, Brute, deos te
„Oro, qui reges consueris tollere, cur non
„Hunc Regem iugulas? Operum hoc, mihi crede,
tuorum est.“

SATIRA VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coërcet
Obscenoque ruber porrectus ab inguine palus,
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca;
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat, heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum,
Cum mihi non tantum furesque feraeque, suëtae
Hunc vexare locum, curae sunt atque labori,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis passoque capillo,
Cum Sagana maiore ululantem: pallor utrasque
Fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
Unguibus et pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quae poenis compesceret inferiorem;
Cerea suppliciter stabat servilibus, ut quae
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, saevam
Altera Tisiphonen: serpentes atque videres

Infernas errare canes, lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
Singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum,
Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris et imagine cerea
Largior arserit ignis, et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus; at illae currere in urbem.
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere atque herbas atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATIRA IX.

Ibam forte Via Sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu „Quid agis, dulcissime rerum?“
¶ „Suaviter, ut nunc est,“ inquam „et cupio omnia, quae vis.“
Cum assectaretur; „Num quid vis?“ occupo. ¶ At ille
„Noris nos“ inquit: „docti sumus.“ ¶ Hic ego „Pluris
„Hoc“ inquam „mihi eris.“ Misere discedere quaerens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
Manaret talos. „O te, Bolane, cerebri
„Felicem!“ aiebam tacitus, cum quidlibet ille

Garriret, vicos, urbem laudaret. ℘ Ut illi
Nil respondebam, „Misere cupis“ inquit „abire:
„Iamdudum video; sed nil agis: usque tenebo;
„Persequar; hinc quo nunc iter est tibi?“ ℘ „Nil opus est te
„Circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
„Trans Tiberim longe cubat is prope Caesaris hortos.“
℘ „Nil habeo quod agam, et non sum piger: usque sequar te.“
℘ Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. ℘ Incipit ille:
„Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
„Non Varium facies: nam quis me scribere plures
„Aut citius possit versus? quis membra movere
„Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.“
℘ Interpellandi locus hic erat: „Est tibi mater,
„Cognati, quis te salvo est opus?“ ℘ „Haud mihi quisquam.
„Omnes composui.“ ℘ „Felices! Nunc ego resto!
„Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
„Quod puero cecinit divina mota anus urna:
„*Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,*
„*Nec laterum dolor aut tussis, neo tarda podagra;*
„*Garrulus hunc quando consumet cunque: loquaces,*
„*Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.*“
℘ Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
Praeterita, et casu tunc respondere vadato
Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
„Si me amas,“ inquit „paullum hic ades.“ ℘ „Interream, si
„Aut valeo stare aut novi civilia iura;

„Et propero quo scis.“ ℐ „Dubius sum quid faciam“ inquit,
„Tene relinquam an rem.“ ℐ „Me, sodes.“ ℐ „Non faciam“ ille,
Et praecedere coepit; ego, ut contendere durum est
Cum victore, sequor. ℐ „Maecenas quomodo tecum?“
Hinc repetit; „paucorum hominum et mentis bene sanae;
„Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
„Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
„Hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
„Summosses omnes.“ ℐ „Non isto vivimus illic,
„Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla est
„Nec magis his aliena malis; nil mi officit unquam,
„Ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
„Cuique suus.“ ℐ „Magnum narras, vix credibile!“ ℐ „Atqui
„Sic habet.“ ℐ „Accendis, quare cupiam magis illi
„Proximus esse.“ ℐ „Velis tantummodo: quae tua virtus,
„Expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
„Difficiles aditus primos habet.“ ℐ „Haud mihi deero:
„Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
„Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram,
„Occurram in triviis, deducam! Nil sine magno
„Vita labore dedit mortalibus.“ ℐ Haec dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre nosset. Consistimus. „Unde venis et
Quo tendis?“ rogat et respondet. Vellere coepi
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
ℐ „Certe nescio quid secreto velle loqui te

„Aiebas mecum.“ ℣ „Memini bene, sed meliore
„Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
„Curtis Iudaeis oppedere?“ ℣ „Nulla mihi“, inquam
„Religio est.“ ℣ „At mi: sum paullo infirmior, unus
„Multorum. Ignosces; alias lòquar.“ ℣ Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius, et „Quo tu turpissime?“ magna
Inclamat voce, et „Licet antestari?“ Ego vero
Oppono auriculam. Rapit in ius; clamor utrimque,
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

SATIRA X.

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus, hoc lenius ille,
Est quo vir melior, longe subtilior illo,
Qui multum puer est loris et funibus udis
Exhortatus, ut esset opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc:
Nempe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. Quis tam Lucili fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen, hoc tribuens, dederim quoque cetera: nam sic
Et Laberi mimos, ut pulchra poëmata, mirer.
Ergo non satis est, risu diducere rictum
Auditoris; - et est quaedam tamen hic quoque virtus; -

Est brevitate opus, ut currat sententia neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures,
Et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
Defendente vicem modo rhetoris atque poëtae,
Interdum urbani, parcentis viribus atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
¶ At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. ¶ O seri studiorum, quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
¶ Cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
Cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
„In silvam non ligna feras insanius, ac si
„Magnas Graecorum malis implere catervas.“
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona dumque
Defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
Quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes Davoque Chremeta
Eludente senem comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani; Pollio regum
Facta canit pede ter percusso; forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum

Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti cum multa laude coronam. —
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. — Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet versus Enni gravitate minores,
Cum de se loquitur non ut maiore reprensis?
Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem coenatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus, fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur, et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint,
Scripturus, neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego: nam *satis est equitem mihi plaudere*, ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius, aut cruciet quod

et absentem Demetrius, aut quod ineptus
is Hermogenis laedat conviva Tigelli?
s et Varius, Maecenas Virgiliusque,
is et probet haec Octavius optimus atque
s, et haec utinam Viscorum laudet uterque!
ione relegata te dicere possum,
, te, Messala, tuo cum fratre, simulque
Bibuli et Servi, simul his te, candide Furni,
lures alios, doctos ego quos et amicos
is praetereo, quibus haec, sint qualiacunque,
re velim, doliturus, si placeant spe
us nostra. Demetri, teque, Tigelli,
ularum inter iubeo plorare cathedras.
r, atque meo citus haec subscribe libello.

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

Horat. Sunt quibus in satira videor nimis acer et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, praescribe. *Trebat.* Quiescas. *Horat.* Ne faciam, inquis,
Omnino versus? *Trebat.* Aio. *Horat.* Peream male, si non
Optimum erat; verum nequeo dormire. *Trebat.* Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. *Horat.* Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina nec fracta pereuntes cuspide Gallos
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Trebat. Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadem ut sapiens Lucilius. *Horat.* Haud mihi deero,

Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
Trebat. Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit!
Horat. Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti numerusque lucernis;
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrûm melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris, neque, si male cesserat, unquam
Decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc pulsis, vetus est ut fama, Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
Sive quod Appula gens seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. - Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur destringere coner
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! At ille,
Qui me commorit, - melius non tangere, clamo, -
Flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam,
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum,
Grande malum Turius, si quid se iudice certes.

Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera; - mirum,
Ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos; -
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
Exspectat seu mors atris circumvolat alis,
Dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
Quisquis erit vitae, scribam, color. *Trebat.* O puer, ut sis
Vitalis metuo, et maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. *Horat.* Quid, cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis: num Laelius aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi, aut laeso doluere Metello
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim,
Scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.
Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli;
Nugari cum illo et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
Offendet solido .... nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. *Trebat.* Equidem nihil hinc diffindere possum;
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti

Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
Iudiciumque. *Horat.* Esto, si quis mala; sed bona si quis
Iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
Trebat. Solventur risu tabulae, tu missus abibis.

SATIRA II.

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo,
Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva,
Discite non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus et cum
Acclinis falsis animus meliora recusat,
Verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?
Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus iudex. Leporem sectatus equove
Lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat
Militia adsuetum graecari, seu pila velox
Molliter austerum studio fallente laborem
Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Cum labor extuderit fastidia; siccus, inanis
Sperne cibum vilem, nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum
Defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere
Sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
Nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum, quia veneat auro

Rara avis et picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen, quamvis distat nil, hac magis illa.
Imparibus formis deceptum te patet. Esto:
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
Captus hiet, pontesne inter iactatus an amnis
Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video: quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breve pondus.
Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.
„Porrectum magno magnum spectare catino
„Vellem" ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos,
Praesentes Austri, coquite horum obsonia... Quanquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis. Quid? tunc rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,

nquennes oleas est et silvestria corna,
nisi mutatum parcit defundere vinum, et,
us odorem olei nequeas perferre, - licebit
repotia, natales aliosve dierum
tos albatus celebret - cornu ipse bilibri
ilibus instillat, veteris non parcus aceti.
ıli igitur victu sapiens utetur, et horum
ım imitabitur? Hac urget lupus, hac canis,
aiunt.
ıdus erit, qui non offendat sordibus, atque
ıeutram partem cultus miser. Hic neque servis,
uti senis exemplo, dum munia didit,
vus erit, nec, sic ut simplex Naevius, unctam
vivis praebebit aquam: vitium hoc quoque
magnum.
ipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
ırat. In primis valeas bene: nam variae res
oceant homini, credas, memor illius escae,
c simplex olim tibi sederit, at simul assis
ɔueris elixa, simul conchylia turdis,
ɔia se in bilem vertent stomachoque tumultum
ɔa feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
na desurgat dubia? Quin corpus onustum
ɔernis vitiis animum quoque praegravat una,
ıe affigit humo divinae particulam aurae.
r, ubi dicto citius curata sopori
ıbra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
diem festum rediens advexerit annus
recreare volet tenuatum corpus, ubique
ɜdent anni et tractari mollius aetas
ɔcilla volet; tibi quidnam accedet ad istam,
ın puer et validus praesumis, mollitiem, seu
ı valetudo inciderit seu tarda senectus?
ɔidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes

Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupat humanam? Grandes rhombi patinaeque
Grande ferunt una cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. „Iure“ inquit „Trausius istis
„Jurgatur verbis; ego vectigalia magna
„Divitiasque habeo tribus amplas regibus.“ Ergo,
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? Quare
Templa ruunt antiqua deum? Cur, improbe, carae
Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi rectae semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius, hic qui
Pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
An qui contentus parvo metuensque futuri
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?

Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
„Non ego“ narrantem „temere edi luce profesta
„Quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
„Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes
„Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
„Vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis,
„Sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
„Et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
„Post hoc ludus erat culpa potare magistra,

Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractae seria frontis.
Saeviat atque novos moveat fortuna tumultus:
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriae telluris herum natura neque illum
Nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille;
Illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
Postremum expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius, sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes
Fortiaque adversis opponite pectora rebus!"

SATIRA III.

amasippus. Sic raro scribis, ut toto non quater anno
embranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
atus tibi, quod vini somnique benignus
il dignum sermone canas. Quid fiet? Ab ipsis
aturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
io aliquid dignum promissis! Incipe! Nil est.
ulpantur frustra calami, immeritusque laborat
atis natus paries dis atque poëtis.
tqui vultus erat multa et praeclara minantis,
i vacuum tepido cepisset villula tecto.
uorsum pertinuit stipare Platona Menandro;
upolin, Archilochum, comites educere tantos?
vidiam placare paras virtute relicta?
ontemnere miser! Vitanda est improba Siren
esidia, aut, quidquid vita meliore parasti,
onendum aequo animo. *Horat.* Di te, Damasippe, deaeque

Verum ob consilium donent tonsore! Sed unde
Tam bene me nosti? *Dam.* Postquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo
Excussus propriis. Olim nam quaerere amabam,
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset;
Callidus huic signo ponebam millia centum;
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. *Horat.* Novi,
Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
Traiecto lateris miseri capitisve dolore,
Ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urget?
Dum ne quid simile huic, esto ut libet. *Dam.* O bone, ne te
Frustrere: insanis et tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira
Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam male re gesta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit et „Cave faxis
„Te quidquam indignum! Pudor" inquit „te malus angit,
„Insanos qui inter vereare insanus haberi.
„Primum nam inquiram, quid sit *furere:* hoc si erit in te
„Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
„Quem mala stultitia et quemcunque inscitia veri
„Caecum agit, *insanum* Chrysippi porticus et grex
„Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges
„Excepto sapiente tenet. Nunc accipe, quare
„Desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
„*Insano* posuere. Velut silvis, ubi passim

es error certo de tramite pellit,
nistorsum hic dextrorsum abit, unus utrique
sed variis illudit partibus: hoc te
modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
deridet, caudam trahat. Est genus unum
iae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
es fluviosque in campo obstare queratur.
m et huic varum et nihilo sapientius ignes
edios fluviosque ruentis: clamet amica,
, honesta soror cum cognatis, pater, uxor
ossa est ingens, hic rupes maxima: serva!";
agis audierit, quam Fufius ebrius olim,
lionam edormit, Catienis mille ducentis-
er, te appello!" clamantibus. Huic ego vulgus
similem cunctum insanire docebo.
veteres statuas Damasippus emendo:
r est mentis Damasippi creditor? Esto.
pe quod nunquam reddas mihi" si tibi dicam:
nsanus eris si acceperis, an magis exors
a praeda, quam praesens Mercurius fert?
decem a Nerio — non est satis, adde Cicutae
i tabulas centum, mille adde catenas;
et tamen haec sceleratus vincula Proteus.
pies in ius malis ridentem alienis,
ber, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
rem gerere insani est, contra bene, sani:
s multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
is, quod tu nunquam rescribere possis,
atque togam iubeo componere, quisquis
ne mala aut argenti pallet amore,
is luxuria tristive superstitione
mentis morbo calet; huc propius me,
ceo insanire omnes, vos ordine adite.
est hellebori multo pars maxima avaris;
an Anticyram ratio illis destinet omnem.

„Heredes Staberi summam incidere sepulcro,
„Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
„Damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
„Frumenti quantum metit Africa. „Sive ego prave
„„Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.“ Credo,
„Hoc Staberi prudentem animum vidisse. ℣ Quid er
„Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
„Heredes voluit? ℣ Quoad vixit, credidit ingens
„Pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut, si
„Forte minus locuples uno quadrante perisset,
„Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
„Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
„Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
„Clarus erit, fortis, iustus — ℣ Sapiensne? ℣ Etia
et rex
„Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
„Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
„Graecus Aristippus, qui servos proiicere aurum
„In media iussit Libya, quia tardius irent
„Propter onus segnes? Uter est insanior horum?—
„Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
„Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
„Nec studio citharae nec musae deditus ulli,
„Si scalpra et formas non sutor, nautica vela
„Aversus mercaturis: delirus et amens
„Undique dicatur merito. Qui discrepat istis,
„Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
„Compositis metuensque velut contingere sacrum?
„Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
„Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
„Audeat esuriens dominus contingere granum,
„Ac potius foliis parcus vescatur amaris;
„Si positis intus Chii veterisque Falerni
„Mille cadis — nihil est, tercentum millibus, acre
„Potet acetum; age, si et stramentis incubet unde-
toginta annos natus, cui stragula vestis,

rum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
um insanus paucis videatur, eo quod
ıa pars hominum morbo iactatur eodem.
aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
imice senex, custodis? — Ne tibi desit?
ulum enim summae curtabit quisque dierum,
e si caules oleo meliore caputque
eris impexa foedum porrigine? Quare,
dvis satis est, periuras, surripis, aufers
ue? Tun' sanus? Populum si caedere saxis
as servosque tuos, quos aere pararis,
ım te omnes pueri clamentque puellae;
aqueo uxorem interimis matremque veneno,
ımi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
rro ut demens genitricem occidis Orestes.
reris eum occisa insanisse parente,
ı ante malis dementem actum Furiis, quam
ris iugulo ferrum tepefecit acutum?
ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
ıe fecit quod tu reprehendere possis:
yladen ferro violare aususve sororem
am, tantum maledicit utrique vocando
Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
r Opimius argenti positi intus et auri,
ientanum festis potare diebus
ına solitus trulla vappamque profestis,
am lethargo grandi est oppressus, ut heres
cum loculos et claves laetus ovansque
et. Hunc medicus multum celer atque fidelis
t hoc pacto: mensam poni iubet atque
i saccos nummorum, accedere plures
merandum: hominem sic erigit; addit et illud:
ıa custodis, avidus iam haec auferet heres.
n. Men' vivo? *Medic.* Ut vivas igitur, vigila. Hoc age! *Opim.* Quid vis?

„„*Medic.* Deficient inopem venae te, ni cibus atque
„„Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
„„Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzae!
„„*Opim.* Quanti emtae? *Med.* Parvo. *Op.* Quanti ergo? *Med.* Octussibus. *Op.* Eheu,
„„Quid refert, morbo an furtis pereamque rapinis?“ —
„ϑ Quisnam igitur sanus? ϑ Qui non stultus. ϑ Quid avarus?
„ϑStultus et insanus. ϑQuid, si quis non sit avarus,
„Continuo sanus? ϑMinime. ϑCur, Stoice? ϑDicam.
„Non est cardiacus — Craterum dixisse putato —
„Hic aeger: recte est igitur surgetque? Negabit,
„Quod latus aut renes morbo tentantur acuto.
„Non est periurus neque sordidus, immolet aequis
„Hic porcum Laribus; verum ambitiosus et audax:
„Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
„Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
„Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
„Antiquo censu, natis divisse duobus
„Fertur et hoc moriens pueris dixisse vocatis
„Ad lectum: „Postquam te talos, Aule, nucesque
„„Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
„„Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem;
„„Extimui, ne vos ageret vesania discors,
„„Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
„„Quare per divos oratus uterque Penates,
„„Tu cave ne minuas, tu ne maius facias id,
„„Quod satis esse putat pater et natura coërcet.
„„Praeterea ne vos titillet gloria, iure
„„Iurando obstringam ambo: uter aedilis fuerit ve
„„Vestrûm praetor, is intestabilis et sacer esto.
„„In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
„„Latus ut in Circo spatiere aut aeneus ut stes,
„„Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis;
„„Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
„„Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?“ —

„„*M.* Ne quis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?
„„*A.* Rex sum. *M.* Nil ultra quaero plebeius. *A.* Et aequam
„„Rem imperito; ac si cui videor non iustus, inulto
„„Dicere quod sentit permitto. *M.* Maxime regum,
„„Di tibi dent capta classem reducere Troia.
„„Ergo consulere et mox respondere licebit?
„„*A.* Consule. *M.* Cur Aiax heros ab Achille secundus
„„Putescit, toties servatis clarus Achivis,
„„Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
„„Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
„„*A.* Mille ovium insanus morti dedit, inclitum Ulixem
„„Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
„„*M.* Tu, cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
„„Ante aras spargisque mola caput, improbe, salsa,
„„Rectum animi servas? *A.* Quorsum....? *M.* Insanus quid enim Aiax
„„Fecit, cum stravit ferro pecus? Abstinuit vim
„„Uxore et gnato; mala multa precatus Atridis,
„„Non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixem.
„„*A.* Verum ego, ut haerentes adverso litore naves
„„Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
„„*M.* Nempe tuo, furiose? *A.* Meo, sed non furiosus.
„„*M.* Qui species alias veri scelerisque tumultu
„„Permixtas capiet, commotus habebitur, atque
„„Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
„„Aiax cum immeritos occidit, desipit, agnos;
„„Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
„„Stas animo et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?“
„Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
„Huic vestem ut gnatae paret, ancillas paret, aurum,
„Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
„Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat ius
„Praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.
„Quid, si quis gnatam pro muta devovet agna,

„Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
„Stultitia, hic summa est insania; qui sceleratus,
„Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
„Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis. —
„Nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
„Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
„Hic simul accepit patrimoni millè talenta,
„Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
„Unguentarius ac Tusci turba impia vici,
„Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
„Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,
„Verba facit leno: „Quidquid mihi, quidquid et horum
„„Cuique domi est, id crede tuum, et vel nunc pete vel cras.“
„Accipe, quid contra iuvenis responderit aequus.
„„In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
„„Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore vellis:
„„Segnis ego indignus, qui tantum possideam: aufer!
„„Sume tibi decies! Tibi tantumdem! Tibi triplex,
„„Unde uxor media currit de nocte vocata!“
„Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
„Scilicet ut decies solidum exsorberet, aceto
„Diluit insignem baccam: qui sanior, ac si
„Illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
„Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
„Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
„Luscinias soliti impenso prandere coëmtas,
„Quorsum abeant? Sani ut creta, an carbone notandi?
„Aedificare casas, plostello adiungere mures,
„Ludere par impar, equitare in arundine longa
„Si quem delectet barbatum: amentia verset.
„Si puerilius his ratio esse evincet amare,
„Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
„Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
„Sollicitus plores: quaero, faciasne quod olim
„Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,

ılas, cubital, focalia, potus ut ille
r ex collo furtim carpsisse coronas,
ıam est impransi correptus voce magistri?
is irato puero cum poma, recusat;
e, catelle," negat; si non des, optat: amator
ıus qui distat, agit ubi secum, eat an non,
editurus erat non arcessitus, et haeret
foribus? „Nec nunc, cum me vocat ultro,
edam? An potius mediter finire dolores?
usit; revocat: redeam? Non, si obsecret." —
Ecce
, non paulo sapientior, „O here, quae res
modum habet neque consilium, ratione modoque
tari non vult. In amore haec sunt mala, bellum,
rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
ilia et caeca fluitantia sorte laboret
lere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
ıire paret certa ratione modoque."
cum Picenis excerpens semina pomis
s, si cameram percusti forte, penes te es?
cum balba feris annoso verba palato,
ante casas qui sanior? Adde cruorem
ae, atque ignem gladio scrutare. Modo, inquam,
e percussa Marius cum praecipitat se,
ıs fuit? an commotae crimine mentis
es hominem, et sceleris damnabis eundem,
re imponens cognata vocabula rebus?
nus erat, qui circum compita siccus
mane senex manibus currebat et „Unum,-
tam magnum?" addens- „unum me surpite morti!
tenim facile est" orabat, sanus utrisque
s atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
ret dominus, cum venderet. Hoc quoque vulgus
ppus ponit fecunda in gente Meneni.

„„Iuppiter, ingentes qui das adimisque dolores,“
„Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
„„Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
„„Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
„„In Tiberi stabit.“ Casus medicusve levarit
„Aegrum ex praecipiti: mater delira necabit
„In gelida fixum ripa febrimque reducet.
„Quone malo mentem concussa? Timore deorum.“
Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Horat. Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
Qua me stultitia - quoniam non est genus unum -
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Dam. Quid, caput abscissum manibus cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Horat. Stultum me fateor - liceat concedere veris -
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio. *Dam.* Accipe: primum
Aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis, et idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum est
Tantum dissimilem et tanto certare minorem?
Absentis ranae pullis vituli pede pressis
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit: illa rogare,
Quantane? Num tantum, sufflans se, magna fuisset?
„Maior.“ „Dimidio? — Num tanto?“ Cum magis atque
Se magis inflaret, „Non, si te ruperis“ inquit,
„Par eris.“ Haec a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc, hoc est, oleum adde camino,
Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.

i dico horrendam rabiem.... *Horat.* Iam desine!
Dam. Cultum
orem censu.... *Horat.* Teneas, Damasippe, tuis te!
n. Mille puellarum, puerorum mille furores.... 325
at. O maior tandem parcas, insane, minori!

SATIRA IV.

at. Unde et quo Catius? *Cat.* Non est mihi tempus aventi
ere signa novis praeceptis, qualia vincant
agoran Anytique reum doctumque Platona.
at. Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
rpellarim; sed des veniam bonus, oro. 5
d si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
est naturae hoc sive artis, mirus utroque.
Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
te res tenues, tenui sermone peractas.
at. Ede hominis nomen, simul et, Romanus an 10
hospes.
Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
ga quibus facies ovis erit, illa memento,
ucci melioris et ut magis alba rotundis,
ere: namque marem cohibent callosa vitellum.
e suburbano qui siccis crevit in agris 15
ior, irriguo nihil est elutius horto.
espertinus subito te oppresserit hospes,
allina malum responset dura palato,
us eris vivam mixto mersare Falerno:
teneram faciet. Pratensibus optima fungis 20
ra est; aliis male creditur. Ille salubres
ates peraget, qui nigris prandia moris
t, ante gravem quae legerit arbore solem.
lius forti miscebat mella Falerno,
lose, quoniam vacuis committere venis 25

Nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mitulus et viles pellent obstantia conchae
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunae;
Sed non omne mare est generosae fertile testae:
Murice Baiano melior Lucrina peloris,
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,
Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est, cara pisces averrere mensa
Ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
Languidus in cubitum iam se conviva reponet.
Umber et iligna nutritus glande rotundas
Curvat aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam,
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si coelo supponas vina sereno
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo,
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici, quin omnia malit,

Quaecunque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere iuris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit
Non alia, quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia suco:
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et halec,
Primus et invenior piper album cum sale nigro
Incretum puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello.
Angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
Consistit sumtus? Neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes,
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
Haec habeant, tanto reprehendi iustius illis,
Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
Horat. Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem iuveris. Adde
Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

SATIRA V.

Ulixes. Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
Responde, quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? *Tires.* Iamne doloso
Non satis est Ithacam revehi patriosque Penates
Adspicere? *Ulix.* O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam; te vate neque illic
Aut apotheca procis intacta est aut pecus: atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Tir. Quando pauperiem missis ambagibus horres,
Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Ulix. Utne tegam spurco Damae latus? Haud ita Troiae
Me gessi, certans semper melioribus. *Tir.* Ergo
Pauper eris. *Ulix.* Fortem hoc animum tolerare iubebo,
Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
Divitias aerisque ruam, dic augur, acervos.
Tir. Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
Testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
Aut spem deponas aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim:
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
Defensor; fama civem causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit fecundave coniux.
„Quinte" puta „aut Publi," gaudent praenomine molles
Auriculae - „tibi me virtus tua fecit amicum:
„*Ius anceps* novi, causas defendere possum;

iet quivis oculos citius mihi, quam te
emtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
uid tu perdas, neu sis iocus." Ire domum atque
ılam curare iube; si cognitor ipse.
atque obdura, seu *rubra Canicula findet*
les statuas, seu pingui tentus omaso
hibernas cana nive conspuet Alpes.
ıe vides" aliquis cubito stantem prope tangens
t „ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!"
adnabunt thunni et cetaria crescent.
praeterea validus male filius in re
ara sublatus aletur; ne manifestum
is obsequium nudet te, leniter in spem
› officiosus, ut et scribare secundus
et, si quis casus puerum egerit Orco,
ıum venias: perraro haec alea fallit.
stamentum tradet tibi cunque legendum,
re et tabulas a te removere memento,
nen, ut limis rapias, quid prima secundo
'elit versu; solus multisne coheres,
percurre oculo. Plerumque recoctus
ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
orque dabit risus Nasica Corano.
Vum furis? an prudens ludis me obscura canendo?
Laërtiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
re etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
empore, quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
ıum genus Aenea, tellure marique
s crit, forti nubet procera Corano
asicae, metuentis reddere soldum.
ener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque,
ıt, orabit; multum Nasica negatas
et tandem ot tacitus leget, invenietque
i legatum praeter plorare suisque.
d haec iubeo · mulier si forte dolosa

Libertusve senem delirum temperet; illis
Accedas socius, laudes, lauderis ut absens:
Adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors:
Laudato. Scortator erit: cave te roget; ultro
Penelopam facilis potiori trade. *Ulix.* Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
Tir. Venit enim, magnum donandi parca, iuventus,
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinae:
Sic tibi Penelope frugi est, quae si semel uno
De sene gustarit tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est: anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,
Scilicet elabi si posset mortua; credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito,
Neu desis operae, neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus: ultro
Non etiam sileas; Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare; mone, si increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput; extrahe turba
Oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari: donec „Ohe iam!“
Ad coelum manibus sublatis dixerit, urge et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cum te servitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans „Quartae esto partis Ulixes“
Audieris „heres“: „Ergo nunc Dama sodalis
„Nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?“
Sparge subinde et, si paulum potes, illacrimare: est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis

Forte coheredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. — Sed me
Imperiosa trahit Prosorpina: vive valeque.

SATIRA VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
Et paulum silvae super his foret. Auctius atque
Di melius fecere. Bene est. Nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus nihil horum: „O si angulus ille
„Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!“
„O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
„Thesauro invento qui mercenarius agrum
„Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
„Hercule!“ —; si, quod adest, gratum iuvat; hac prece te oro:
Pingue pecus domino facias et cetera praeter
Ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis!
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
Quid prius illustrem satiris Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu Iane libentius audis,
Unde hŏmines operum primos vitaeque labores
Instituunt - sic dis placitum -, tu carminis esto
Principium. Romae sponsorem me rapis. „Eia,
„Ne prior officio quisquam respondeat, urge!“
Sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto

Luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
„Quid vis, insane, et quas res agis?“ improbus urget
Iratis precibus: „tu pulses omne quod obstat,
„Ad Maecenatem memori si mente recurras.“
Hoc iuvat et melli est, non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. „Ante secundam
„Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.“ —
„De re communi scribae magna atque nova te
„Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.“ —
„Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis!“
Dixeris „Experiar:“ — „Si vis, potes,“ addit et instat.
Septimus octavo propior iam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus: „Hora quota est?“ — „Thrax est Gallina Syro par?“ —
„Matutina parum cautos iam frigora mordent.“ —,
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
Invidiae: noster ludos spectaverat una,
Luserat in Campo: „Fortunae filius!“ omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicunque obvius est, me consulit: „O bone, - nam te
„Scire, deos quoniam propius contingis, oportet -
„Num quid de Dacis audisti?“ ℊ „Nil equidem.“
ℊ „Ut tu
„Semper eris derisor!“ ℊ „At omnes di exagitent me,
„Si quidquam.“ ℊ „Quid? militibus promissa Triquetra
„Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?“
Iurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur haec inter misero lux non sine votis:
O rus, quando ego te adspiciam, quandoque licebit
Nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis

› sollicitae iucunda oblivia vitae?
.do faba Pythagorae cognata simulque
›atis pingui ponentur olusculа lardo?
es coenaeque deum, quibus ipse meique
arem proprium vescor vernasque procaces
libatis dapibus! Prout cuique libido est,
inaequales calices conviva solutus
s insanis, seu quis capit acria fortis
seu modicis uvescit laetius. Ergo
oritur, non de villis domibusve alienis,
ıale necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
t et nescire malum est, agitamus, utrumne
homines an sint virtute beati;
ad amicitias, usus rectumne, trahat nos;
› sit natura boni summumque quid eius.
› haec inter vicinus garrit aniles
ıbellas. Si quis nam laudat Arelli
as ignarus opes, sic incipit: „Olim
›us urbanum murem mus paupere fertur
›isse cavo, veterem vetus hospes amicum,
· et attentus quaesitis, ut tamen artum
ret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
›iti ciceris nec longae invidit avenae,
m et ore ferens acinum semesaque lardi
ı dedit, cupiens varia fastidia cocna
re tangentis male singula dente superbo;
›ater ipse domus palea porrectus in horna
ador loliumque, dapis meliora relinquens.
m urbanus ad hunc „Quid te iuvat“ inquit,
„amice,
›rupti nemoris patientem vivere dorso?
tu homines urbemque feris praeponere silvis?
›e viam, mihi crede, comes, terrestria quando
tales animas vivunt sortita, neque ulla est
magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
ı licet, in rebus iucundis vive beatus,

„„Vive memor, quam sis aevi brevis.“ Haec ubi dicta
„Agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
„Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
„Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat
„Nox medium coeli spatium, cum ponit uterque
„In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
„Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
„Multaque de magna superessent fercula coena,
„Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
„Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
„Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
„Continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
„Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
„Ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
„Rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
„Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
„Currere per totum pavidi conclave, magisque
„Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
„Personuit canibus. Tum rusticus „Haud mihi vita
„„Est opus hac“ ait, et „valeas: me silva cavusque
„„Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.““

SATIRA VII.

Dav. Iamdudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. *Herus.* Davusne? *Dav.* Ita, Davus, amicum
Mancipium domino et frugi, quod sit satis, hoc est,
Ut vitale putes. *Her.* Age, libertate Decembri,
Quando ita maiores voluerunt, utere; narra.
Dav. Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
Cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani
Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,

ıus ex magnis subito se conderet, unde
ior exiret vix libertinus honeste;
ıoechus Romae, iam mallet doctor Athenis
e, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
a Volanerius, postquam illi iusta cheragra
ıdit articulos, qui pro se tolleret atque
·et in phimum talos, mercede diurna
ıctum pavit: quanto constantior isdem
is, tanto levius miser ac prior illo,
ım contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
er? *Dav.* Ad te, inquam. *Her.* Quo pacto, pessime? *Dav.* Laudas
ıam et mores antiquae plebis, et idem,
s ad illa deus subito te agat, usque recuses,
ıia non sentis, quod clamas, rectius esse,
uia non firmus rectum defendis, et haeres
dquam coeno cupiens evellere plantam.
e rus optas; absentem rusticus urbem
ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
enam, laudas securum olus ac, velut usquam
ıs eas, ita te felicem dicis amasque,
nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se
ınas serum sub lumina prima venire
vam: „Nemon' oleum feret ocius? ecquis
t?“ cum magno blateras clamore fugisque.
ıs et scurrae, tibi non referenda precati,
lunt. „Etenim fateor me“ dixerit ille,
ventre levem, nasum nidore supinor,
ıcillus, iners, si quid vis, adde, popino.
um sis quod ego et fortassis nequior, ultro
ctere velut melior, verbisque decoris
ılvas vitium?“ Quid, si me stultior ipso
entis emto drachmis deprenderis? Aufer
tu terrere; manum stomachumque teneto,
quae Crispini docuit me ianitor, edo.

Te coniux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura intendit, sub clara nuda lucerna
Quaecunque excepit turgentis verbera caudae
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu cum proiectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna:
Non es quod simulas? Metuens induceris atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri, virgis ferroque necari
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo iusta potestas,
In corruptorem vel iustior? Illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne.
Cum te formidet mulier neque credat amanti,
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
Evasti: credo, metues doctusque cavebis;
Quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
Possis, o toties servus! Quae bellua, ruptis
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
„Non sum moechus“ ais. Neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea. Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat: nam,
Sive vicarius est, qui servo paret - uti mos
Vester ait - seu conservus; tibi quid sum ego? Nempe

hi qui imperitas, alii servis miser atque
is, ut nervis alienis mobile lignum.
ım igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus,
neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
nsare cupidinibus, contemnere honores
et in se ipso totus, teres atque rotundus,
i ne quid valeat per leve morari,
m manca ruit semper fortuna. Potesne
ut proprium quid noscere? Quinque talenta
te mulier, vexat foribusque repulsum
dit gelida, rursus vocat: eripe turpi
ugo, „Liber, liber sum," dic age! Non quis:
enim dominus mentem non lenis et acres
tat lasso stimulos versatque negantem.
n Pausiaca torpes, insane, tabella,
ccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
ıcideiani contento poplite miror
rubrica picta aut carbone, velut si
a pugnent, feriant vitentque moventes
ïri? Nequam et cessator Davus; at ipse
ı veterum iudex et callidus audis.
, si ducor libo fumante: tibi ingens
atque animus coenis responsat opimis?
ium ventris mihi perniciosius est cur?
plector enim. Qui tu impunitior illa,
arvo sumi nequeunt, obsonia captas?
inamarescunt epulae sine fine petitae,
e pedes vitiosum ferre recusant
. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
mutat strigili; qui praedia vendit,
rile gulae parens habet? Adde, quod idem
ram tecum esse potes, non otia recte
, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
o quaerens, iam somno fallere curam;
: nam comes atra premit sequiturque fugacem.

Her. Unde mihi lapidem? *Dav.* Quorsum est opus? *Her.* Unde sagittas?
Dav. Aut insanit homo aut versus facit. *Her.* Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino!

SATIRA VIII.

Horat. Ut Nasidieni iuvit te coena beati?
Nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
De medio potare die. *Fundan.* Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. *Hor.* Dic, si grave non est,
Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
Fund. In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, halec, faecula Coa.
His ubi sublatis puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
Sublegit quodcunque iaceret inutile quodque
Posset coenantes offendere; ut Attica virgo
Cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes,
Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
Hic herus: „Albanum, Maecenas, sive Falernum
„Te magis appositis delectat: habemus utrumque.“
Hor. Divitias miseras! Sed quis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
Fund. Summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra,
Si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,

nstraret digito: nam cetera turba,
am, coenamus aves, conchylia, pisces,
similem noto celantia sucum,
ıtinuo patuit, cum passeris atque
mihi porrexerat ilia rhombi.
ne docuit, melimela ruberé minorem
delecta. Quid hoc intersit, ab ipso
nelius. Tum Vibidius Balatroni:
damnose bibimus, moriemur inulti,"
ı poscit maiores. Vertere pallor
chi faciem, nil sic metuentis ut acres
vel quod maledicunt liberius vel
uod subtile exsurdant vina palatum.
Allifanis vinaria tota
alatroque, secutis omnibus; imi
lecti nihilum nocuere lagenis.
quillas inter muraena natantes
orrecta. Sub hoc herus „Haec gravida" inquit
ıt, deterior post partum carne futura.
um ius est: oleo, quod prima Venafri
:ella; garo de sucis piscis Hiberi;
nquenni, verum citra mare nato,
uitur — cocto Chium sic convenit, ut non
is ullum aliud —; pipere albo, non sine aceto,
ethymnaeam vitio mutaverit uvam.
irides, inulas ego primus amaras
vi incoquere; illotos Curtillus echinos,
s muria, quod testa marina remittat."
spensa graves aulaea ruinas
ı fecere, trahentia pulveris atri
ıon Aquilo Campanis excitat agris.
ı veriti, postquam nihil esse pericli
, erigimur; Rufus posito capite, ut si
ıaturus obisset, flere. Quis esset
ıapiens sic Nomentanus amicum
„Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos

„Te deus? Ut semper gaudes illudere rebus
„Humanis!“ Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
„Haec est conditio vivendi“ aiebat, „eoque
„Responsura tuo nunquam est par fama labori.
„Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
„Sollicitudine districtum, ne panis adustus,
„Ne male conditum ius apponatur, ut omnes
„Praecincti recte pueri comtique ministrent?
„Adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
„Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
„Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
„Adversae nudare solent, celare secundae.“
Nasidienus ad haec: „Tibi di, quaecunque preceris,
„Commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis,“
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
Hor. Nullos his mallem ludos spectasse; sed illa
Redde, age, quae deinceps risisti. *Fund.* Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
Ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam; deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis sparsi sale multo non sine farre,
Pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas dominus, quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset peior serpentibus Afris.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM.

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?
Non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
„Solve senescentem mature sanus equum, ne
„Peccet ad extremum ridendus et ilia ducat!“
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono;
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum;
Condo et compono quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subiungere conor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum;

Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque,
Aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus:
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore;
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
Discere et audire et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum:
„O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
„Virtus post nummos!“ haec Ianus summus ab imo
Prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores et lingua fidesque,
Sed quadringentis sex septem millia desunt:

Plebs eris. At pueri ludentes „Rex eris“ aiunt,
„Si recte facies.“ Hic murus aheneus esto:
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
Nenia, quae regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui „Rem facias, rem,
„Si possis, recte, si non, quocunque modo rem,
„Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupi;“
An qui, Fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
Quodsi me populus Romanus forte roget, cur
Non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem,
Nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam: „Quia me vestigia terrent,
„Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.“
Bellua multorum es capitum. Nam quid sequar, aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
Multis occulto crescit res foenore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
Idem eadem possunt horam durare probantes?
„Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis“.
Si dixit dives: lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, „Cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri!“ Lectus genialis in aula est:
Nil ait esse prius, melius nil coelibe vita;
Si non est, iurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride: mutat coenacula, lectos,
Balnea, tonsores, conducto navigio aeque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curatus inaequali tonsore capillos

Occurri, rides; si forte subucula pexae
Trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
Rides: — quid, mea cum pugnat sententia secum,
Quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
Aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas sollemnia me neque rides,
Nec medici credis nec curatoris egere
A praetore dati, rerum tutela mearum
Cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi,
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet belli praecidere causam:
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.

quid virtus et quid sapientia possit,
osuit nobis exemplar Ulixen,
or Troiae multorum providus urbes
hominum inspexit, latumque per aequor,
dum sociis reditum parat, aspera multa
dversis rerum immersabilis undis.
oces et Circae pocula nosti;
m sociis stultus cupidusque bibisset,
a meretrice fuisset turpis et excors
anis immundus vel amica luto sus.
rus sumus et fruges consumere nati,
nelopae, nebulones, Alcinoique
randa plus aequo operata iuventus,
um fuit in medios dormire dies et
um citharae cessatum ducere curam.
t homines, surgunt de nocte latrones:
n serves, non expergisceris? Atqui
nus, curres hydropicus; et ni
te diem librum cum lumine, si non
nimum studiis et rebus honestis,
amore vigil torquebere. Nam cur,
nt oculum, festinas demere; si quid
n, differs curandi tempus in annum?
facti, qui coepit, habet: sapere aude;
ui recte vivendi prorogat horam,
xspectat, dum defluat amnis; at ille
labetur in omne volubilis aevum.
argentum puerisque beata creandis
icultae pacantur vomere silvae:
est cui contingit, nihil amplius optet.
et fundus, non aeris acervus et auri
mini deduxit corpore febres,
curas: valeat possessor oportet,
tatis rebus bene cogitat uti.
ut metuit, iuvat illum sic domus et res,
pictae tabulae, fomenta podagram,

Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis;
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege; qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire, viam qua monstret eques; venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu. Quodsi cessas aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD IULIUM FLORUM.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos?

Ut valet? ut meminit nostri? Fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
An tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit, monitus multumque monendus,
Privatas ut quaerat opes et tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo,
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus? Ipse quid audes?
Quae circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
Ingenium, non incultum est et turpiter hirtum:
Seu linguam causis acuis seu civica iura
Respondere paras seu condis amabile carmen,
Prima feres hederae victricis praemia. Quodsi
Frigida curarum fomenta relinquere posses:
Quo te coelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, sit tibi curae,
Quantae conveniat, Munatius. An male sarta
Gratia nequidquam coit et rescinditur? — At vos
Seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana:
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,

Di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutrícula maius alumno,
Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
Nec modica coenare times olus omne patella,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrínum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer:
Iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
Mitte leves spes et certamina divitiarum
Et Moschi causam: cras nato Caesare festus
Dat veniam somnumque dies, impune licebit
Aestivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque severus
Assidet insano: potare et spargere flores
Incipiam patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fecundi calices quem non fecere disertum,
Contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor et non

Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares, ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Iungaturque pari, Butram tibi Septiciumque,
Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam; locus est et pluribus umbris,
Sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
Tu, quotus esse velis, rescribe, et rebus omissis
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem et stellas et decedentia certis
Tempora momentis, sunt, qui formidine nulla
Imbuti spectent: quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem,
Quo cupiens, pacto; pavor est utrobique molestus,
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
Defixis oculis animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
Gnavus mane forum et vespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

Mutus et - indignum, quod sit peioribus ortus -
Hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas;
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippae et via te conspexerit Appi,
Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere - quis non? -:
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas ut
Lucum ligna: cavè ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas;
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
Et genus et formam regina Pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenae praebere rogatus,
„Qui possum tot?“ ait; „tamen et quaeram; et quot habebo
„Mittam;“ post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt
Et dominum fallunt et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
Qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
Porrigere. „Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
„Cui libet hic fasces dabit, eripietque curule
„Cui volet importunus ebur.“ *Frater*, *pater* adde;
Ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui coenat bene vivit: lucet, eamus

Quo ducit gula; piscemur, venemur, ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque iubebat,
Unus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat quid non obliti, Caerite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
Nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
Vive, vale! Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis sanum recteque valentem,
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris,
Dum pueris omnis pater et matercula pallet,
Officiosaque sedulitas et opella forensis
Adducit febres et testamenta resignat.
Quodsi bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more piris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. ℣ „Vescere sodes!“
℣ *Iam satis est.* ℣ „At tu, quantum vis, tolle!“ ℣ *Benigne.*
℣ „Non invisa feres pueris munuscula parvis.“
℣ *Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.*
℣ „Ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.“

Prodigus et stultus donat quae spernit et odit:
Haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quodsi me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos,
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
Inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra;
Cui mustela procul „Si vis" ait „effugere istinc,
„Macra cavum repetes artum, quem macra subisti."
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti, rexque paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:
„Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
„Porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
„Atride, magis apta tibi tua dona relinquam."
Parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit atque Foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
Abrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
„Demetri," - puer hic non laeve iussa Philippi
Accipiebat - „abi, quaere et refer, unde domo, quis,
„Cuius fortunae, quo sit patre quove patrono."
It, redit et narrat, Vulteium nomine Menam,

Praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
Et properare loco et cessare, et quaerere et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
Et ludis et post decisa negotia Campo.
Phil. „Scitari libet ex ipso quodcunque refers: dic
„Ad coenam veniat.“ Non sane credere Mena,
Mirari secum tacitus. Quid multa? „Benigne“
Respondet. *Phil.* „Negat ille mihi? *Serv.* „Negat improbus, et te
„Negligit aut horret.“ Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere iubet prior; ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset, denique quod non
Providisset eum. *Phil.* „Sic ignovisse putato
„Me tibi, si coenas hodie mecum.“ *Men.* „Ut libet.“ *Phil.* „Ergo
„Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge!“
Ut ventum ad coenam est, dicenda tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et iam certus conviva, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis:
Impositus mannis arvum coelumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer: ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
Immoritur studiis et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis media de nocte caballum
Arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.

Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus.
„Durus," ait „Vultei, nimis attentusque videris
„Esse mihi." — „Pol, me miserum, patrone, vocares,
„Si velles" inquit „verum mihi ponere nomen.
„Quod te per Genium dextramque deosque Penates
„Obsecro et obtestor, vitae me redde priori!" —
Qui semel adspexit, quantum dimissa petitis
Praestent, mature redeat repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret quid agam, dic, multa et pulchra minantem
Vivere nec recte nec suaviter, haud quia grando
Contuderit vites oleamque momorderit aestus,
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto
Nil audire velim, nil discere quod levet aegrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere veterno;
Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam;
Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
Ut placeat iuveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet „Recte;" primum gaudere, subinde
Praeceptum auriculis hoc instillare memento.
„Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus."

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias: nam cum rogat et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
Munere cum fungi propioris censet amici;
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem;
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
Frontis ad urbanae descendi praemia. Quodsi
Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at cetera paene gemelli
Fraternis animis quidquid negat alter et alter
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
Rivos et musco circumlita saxa nemusque.
Quid quaeris? Vivo et regno, simul ista reliqui
Quae vos ad coelum effertis rumore secundo,
Utque sacerdotis fugitivus liba recuso:
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda est area primum:
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,

Cum semel accepit Solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae,
Mutatae quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. Fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges et regum vita praecurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis frenumque recepit;
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit improbus atque
Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto quod non simul esses, cetera laetus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
Quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
Smyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
Cunctane prae campo et Tiberino flumine sordent,
An venit in votum Attalicis ex urbibus una,
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit: Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum obliviscendus et illis
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus volet in caupona vivere; nec, qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene praestantia vitam.
Nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet ac vultum servat Fortuna benignum,
Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
Tu, quamcunque deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, neu dulcia differ in annum,
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter aufert;
Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est,
Est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia maior
Ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas:
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere maius.
Si forte, in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
Confestim liquidus fortunae rivus inauret,
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
Nil parvum sapias et adhuc sublimia cures:
Quae mare compescant causae, quid temperet annum,
Stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem,
Quid velit et possit rerum concordia discors,
Empedocles an Stertinium deliret acumen?
Verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas,
Utere Pompeio Grospho et, si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

roficiscentem docui te saepe diuque,
usto reddes signata volumina, Vini,
ılidus, si laetus erit, si denique poscet.
tudio nostri pecces odiumque libellis
ılus importes opera vehemente minister.
forte meae gravis uret sarcina chartae,
cito potius quam, quo perferre iuberis,
llas ferus impingas, Asinaeque paternum
nomen vertas in risum et fabula fias.
ous uteris per clivos, flumina, lamas;
or propositi simul ac perveneris illuc,
positum servabis onus, ne forte sub ala
iculum portes librorum ut rusticus agnum,
inosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
um pileolo soleas conviva tribulis.
ulgo narres, te sudavisse ferendo
nina, quae possint oculos auresque morari
aris; oratus multa prece, nitere porro.
, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

ce silvarum et mihi me reddentis agelli,
n tu fastidis, habitatum quinque focis et
que bonos solitum Variam dimittere patres,
emus, spinas animone ego fortius an tu
las agro, et melior sit Horatius an res.
uamvis Lamiae pietas et cura moratur,
rem maerentis, rapto de fratre dolentis
labiliter; tamen istuc mens animusque
et amat spatiis obstantia rumpere claustra.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique:
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas;
Me constare mihi scis et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video, et quod
Angulus iste feret piper et thus ocius uva,
Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disiunctum curas et strictis frondibus exples;
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba,
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat;
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis,
Horum tu in numerum voto ruis; invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos, piger optat arare cabellus;
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AC NUMONIUM VALAM.

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio et qualis via, - nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota
Praeteragendus equus. „Quo tendis? Non mihi Cumas
„Est iter aut Baias," laeva stomachosus habena
Dicet eques; sed equi frenato est auris in ore. -
Maior utrum populum frumenti copia pascat,
Collectosne bibant imbres puteosne perennes
Iugis aquae, - nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo possum quidvis perferre patique;
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanae iuvenem commendet amicae. -
Tractus uter plures lepores, uter educet apros,
Utra magis pisces et echinos aequora celent,
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste,
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quidquid quaesierat ventri donabat avaro.

Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas coenabat omasi
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset,
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem,
Quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, „Non hercule miror,"
Aiebat „si qui comedunt bona, cum sit obeso
„Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla."
Nimirum hic ego sum: nam tuta et parvula laudo,
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,
Pomisne et pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
Continui montes, ni dissocientur opaca
Valle, sed ut veniens dextrum latus adspiciat Sol,
Laevum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferant, si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum,
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:
„Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
„Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
„Iuppiter“: Augusti laudes agnoscere possis;
Cum pateris sapiens emendatusque vocari:
Respondesne tuo - dic sodes - nomine? „Nempe
„Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu“.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
„Pone, meum est,“ inquit: pono tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum:
Mordear opprobriis falsis mutemque colores?
Falsus honor iuvat et mendax infamia terret
Quem nisi mendosum et medicandum? „Vir bonus est quis?“
„Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
„Quo multae magnaeque secantur iudice lites,
„Quo res sponsore et quo causae teste tenentur.“
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
„*Nec furtum feci nec fugi*,“ si mihi dicat
Servus: „Habes pretium, loris non ureris,“ aio.
„*Non hominem occidi*:“ „Non pasces in cruce corvos.“
„*Sum bonus et frugi*:“ renuit negitatque Sabellus;
„Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
„Suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.

„Oderunt peccare boni virtutis amore;
„Tu nihil admittes in te formidine poenae:
„Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
„Nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
„Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.“
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque deos vel porco vel bove placat,
„Iane pater“ clare, clare cum dixit „Apollo,“
Labra movet metuens audiri: „Pulchra Laverna,
„Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
„Noctem peccatis et fraudibus obiice nubem.“
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque,
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
Annonae prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere: „*Pentheu*
„*Rector Thebarum, quid me perferre patique*
„*Indignum coges?*“ ℊ „Adimam bona.“ ℊ „*Nempe pecus, rem,*
„*Lectos, argentum: tollas licet.*“ — ℊ „In manicis et
„Compedibus saevo te sub custode tenebo.“
ℊ „*Ipse deus, simulatque volam, me solvet.*“ — Opinor,
Hoc sentit: „Moriar;“ mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis,
Quo tandem pacto deceat maioribus uti;

Disce, docendus adhuc quae censet amiculus, ut si
Caecus iter monstrare velit; — tamen adspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
Si laedit caupona: Ferentinum ire iubebo:
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
Te tractare voles: accedes siccus ad unctum.
Diog. „Si pranderet olus patienter, regibus uti
„Nollet Aristippus.“ *Arist.* „Si sciret regibus uti,
„Fastidiret olus, qui me notat.“ Utrius horum
Verba probes et facta, doce, vel iunior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. Namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
„Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
„Splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex,
„Officium facio; tu poscis vilia rerum,
„Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.“
Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem maiora, fere praesentibus aequum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque;
Alter Mileti textam cane peius et angui
Vitabit chlamydem, morietur frigore, si non
Retuleris pannum. Refer et sine vivat ineptus!
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Iovis et coelestia tentat:
Principibus placuisse viris non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit qui timuit, ne non succederet: esto.
Quid, qui pervenit? Fecitne viriliter? Atqui

Hic est aut nusquam, quod quaerimus. Hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore maius;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes
Plus poscente ferent: distat, sumasne pudenter
An rapias; atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
„Indotata mihi soror est, paupercula mater,
„Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,“
Qui dicit, clamat: „Victum date!“ Succinit alter
„Et mihi dividuo findetur munere quadra.“
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam et subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam
Saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim:
„Credite, non ludo; crudeles tollite claudum!“
„Quaere peregrinum“ vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope maius,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,

Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
Dum vult libertas dici mera veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
Alter, in obsequium plus aequo pronus et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces et verba cadentia tollit,
Ut puerum saevo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas;
Alter rixatur de lana saepe caprina,
Propugnat nugis armatus: „scilicet, ut non
„Sit mihi prima fides et, vere quod placet, ut non
„Acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.“
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus;
Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.
Quem damnosa venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus
Saepe decem vitiis instructior odit et horret,
Aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Vult, et ait prope vera: „Meae - contendere noli! -
„Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
„Arta decet sanum comitem toga; desine mecum
„Certare.“ Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
Officium, nummos alienos pascet, ad imum
Threx erit aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam,
Commissumque teges et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia aut aliena reprendes,
Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo

Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis, quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
Surge et inhumanae senium depone Camenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis sollemne viris opus, utile famae
Vitaeque et membris, praesertim cum valeas et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum
Possis. Adde virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet: scis, quo clamore corŏnae
Proelia sustineas campestria; denique saevam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas: interdum nugaris rure paterno;
Partitur lintres exercitus, Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur,
Adversarius est frater, lacus Hadria, donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu:
Quid de quoque viro et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est,
Nec retinent patulae commissa fideliter aures,
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
Intra marmoreum venerandi limen amici,
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo

Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves
Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter aevum,
Num te semper inops agitet vexetque cupido,
Num pavor et rerum mediocriter utilium spes,
Virtutem doctrina paret naturane donet,
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
Quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
Quod superest aevi, si quid superesse volunt di;
Sit bona librorum et provisae frugis in annum
Copia, neu fluitem dubiae spe pendulus horae!
Sed satis est orare Iovem, quae ponit et aufert:
Det vitam, det opes, aequum mi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus. Ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. „Forum putealque Libonis
„Mandabo siccis, adimam cantare severis:“
Hoc simul edixi, non cessavere poetae
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus et pede nudo
Exiguaeque togae simulet textore Catonem,
Virtutemne repraesentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps,
Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem:
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen; iuvat immemorata ferentem

Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus.
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis coenarum et tritae munere vestis;
Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illae lacrimae. „Spissis indigna theatris
„Scripta pudet recitare et nugis addere pondus“
Si dixi; „Rides“ ait, „et Iovis auribus ista
„Servas: fidis enim, manare poëtica mella
„Te solum, tibi pulcher.“ Ad haec ego naribus uti
Formido et, luctantis acuto ne secer ungui,
„Displicet iste locus“ clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
Ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves et grata sigilla pudico;
Paucis ostendi gemis et communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge, quo descendere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. „Quid miser egi?
„Quid volui? dices, ubi quis te laeserit; et scis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romae, donec te deserit aetas:
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus, ut ille,

Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus: quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre et in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Ut quantum generi demas, virtutibus addas;
Me primis Urbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum:
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit hydram
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas; exstinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque
Aestimat et, nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes

Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina; non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri;
Venimus ad summum fortunae, pingimus atque
Psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? Excludat iurgia finis!
„Est vetus atque probus, centum qui perficit annos."
Quid, qui deperiit minor uno mense vel anno?
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
An quos et praesens et postera respuat aetas?
„Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
„Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno."
Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
Paulatim vello, et demo unum, demo etiam unum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos et virtutem aestimat annis
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
Naevius in manibus non est et mentibus haeret
Paene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.

discit et hos arto stipata theatro
at Roma potens, habet hos numeratque poëtas
strum tempus Livi scriptoris ab aevo.
um vulgus rectum videt; est ubi peccat.
eres ita miratur laudatque poëtas,
il anteferat, nihil illis comparet: errat;
iedam nimis antique, si pleraque dure
e credit eos, ignave multa fatetur:
it et mecum facit et Iove iudicat aequo.
quidem insector delendaque carmina Livi
eor, memini quae plagosum mihi parvo
um dictare; sed emendata videri
aque et exactis minimum distantia miror.
quae verbum emicuit si forte decorum et
sus paullo concinnior unus et alter:
totum ducit venditque poëma.
or quidquam reprehendi, non quia crasse
ositum illepideve putetur, sed quia nuper,
eniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
necne crocum floresque perambulet Attae
si dubitem, clament periisse pudorem
paene patres, ea cum reprehendere coner,
gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
ia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
ia turpe putant parere minoribus, et quae
bes didicere, senes perdenda fateri.
aliare Numae carmen qui laudat et illud,
mecum ignorat, solus vult scire videri,
is non ille favet plauditque sepultis,
sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
si tam Graecis novitas invisa fuisset
nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
legeret tereretque viritim publicus usus?
mum positis nugari Graecia bellis
et in vitium fortuna labier aequa,
athletarum studiis nunc arsit equorum,

Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
Suspendit picta vultum mentemque tabella,
Nunc tibicinibus nunc est gavisa tragoedis,
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere iura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere per quae
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: pueri patresque severi
Fronde comas vincti coenant et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior, et prius orto
Sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet, abrotonum aegro
Non audet nisi qui didicit dare, quod medicorum est,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri;
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet,
Non fraudem socio puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
Militiae quanquam piger et malus, utilis urbi,
Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat,
Torquet ab obscenis iam nunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Asperitatis et invidiae corrector et irae,
Recte facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.

i cum pueris ignara puella mariti
ret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
; opem chorus et praesentia numina sentit,
stes implorat aquas docta prece blandus,
it morbos, metuenda pericula pellit,
rat et pacem et locupletem frugibus annum.
ne di superi placantur, carmine Manes.
olae prisci, fortes parvoque beati,
ta post frumenta levantes tempore festo
is et ipsum animum spe finis dura ferentem,
ociis operum, pueris et coniuge fida,
em porco, Silvanum lacte piabant,
us et vino Genium memorem brevis aevi.
nnina per hunc inventa licentia morem
ius alternis opprobria rustica fudit,
asque recurrentes accepta per annos
amabiliter, donec iam saevus apertam
iem coepit verti iocus et per honestas
mos impune minax. Doluere cruento
lacessiti, fuit intactis quoque cura
tione super communi, quin etiam lex
que lata, malo quae nollet carmine quemquam
ibi; vertere modum, formidine fustis
ne dicendum delectandumque redacti.
ia capta ferum victorem cepit, et artes
agresti Latio: sic horridus ille
it numerus Saturnius, et grave virus
tiae pepulere; sed in longum tamen aevum
runt hodieque manent vestigia ruris.
enim Graecis admovit acumina chartis,
t Punica bella quietus quaerere coepit,
Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
rit quoque rem si digne vertere posset,
cuit sibi, natura sublimis et acer:
pirat tragicum satis et feliciter audet,
rpem putat inscite metuitque lituram.

Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
Quam non adstricto percurrat pulpita socco:
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula plaudit.
Verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo
Sive elephas albus vulgi converteret ora;
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi praebentem mimo spectacula plura,
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
Tanto cum strepitu ludi spectantur et artes

Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? „Nil sane.“ Quid placet ergo?
„Lana Tarentino violas imitata veneno.“
Ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus, et modo me Thebis modo ponit Athenis.
Verum age et his, qui se lectori credere malunt
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
Vis complere libris et vatibus addere calcar,
Ut studio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala saepe poëtae, -
Ut vineta egomet caedam mea, - cum tibi librum
Sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
Cum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
Cum lamentamur, non apparere labores
Nostros et tenui deducta poëmata filo;
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas et egere vetes et scribere cogas.
Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
Aedituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
Retulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis se praeter Apellem

Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quodsi
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad haec Musarum dona vocares:
Boeotum in crasso iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se iudicia atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae,
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere et arces
Montibus impositas et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam,
Si quantum cuperem, possem quoque; sed neque parvum
Carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget,
Praecipue cum se numeris commendat et arte:
Discit enim citius meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat, ac neque ficto
In peius vultu proponi cereus usquam
Nec prave factis decorari versibus opto,
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum scriptore meo capsa porrectus aperta
Deferar in vicum vendentem thus et odores
Et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD IULIUM FLORUM.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat —: „Hic, et
„Candidus et talos a vertice pulcher ad imos,
„Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
„Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
„Literulis Graecis imbutus, idoneus arti
„Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda.
„Quin etiam canet indoctum sed dulce bibenti.
„Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
„Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
„Res urget me nulla: meo sum pauper in aere.
„Nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
„Quivis ferret idem. Semel hic cessavit et, ut fit,
„In scalis latuit metuens pendentis habenae.“ —,
Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat:
Ille ferat pretium poenae securus opinor.
Prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
Iurgares ad te quod epistola nulla rediret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
Summe munito et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
Accipit et bis dena super sestertia nummum.

Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
„I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
„Grandia laturus meritorum praemia! ... Quid stas?“
Post haec ille catus, quantumvis rusticus, „Ibit,
„Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit,“ inquit.
Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonae paullo plus artis Athenae,
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato,
Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis inopemque paterni
Et Laris et fundi paupertas impulit audax,
Ut versus facerem. Sed, quod non desit, habentem
Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes:
Eripuere iocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Praeter cetera, me Romaene poëmata censes
Scribere posse inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
Omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
[illegible] extremo in Aventino, visendus uterque:

Intervalla vides humane commoda. Verum
Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet?
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor,
Torquet nunc lapidem nunc ingens machina tignum,
Tristia robustis luctantur funera plaustris,
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
I nunc et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas
Et studiis annos septem dedit insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
Verba lyrae motura sonum connectere digner?
Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Qui minus argutos vexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos. „Mirabile visu
„Caelatumque novem Musis opus!“ Adspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circumspectemus vacuam Romanis vatibus aedem;
Mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
Quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus apposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo et supplex populi suffragia capto;
Idem, finitis studiis et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.

Ridentur mala qui componunt carmina; verum
Gaudent scribentes et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti.
Audebit, quaecunque parum splendoris habebunt
Et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant
Et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas;
Adsciscet nova, quae genitor produxerit usus;
Vehemens et liquidus puroque simillimus amni
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua;
Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
Levabit cultu, virtute carentia tollet,
Ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me vel denique fallant,
Quam sapere et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragoedos
In vacuo laetus sessor plausorque theatro,
Cetera qui vitae servaret munia recto
More, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
Et signo laeso non insanire lagenae,
Posset qui rupem et puteum vitare patentem:
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese, „Pol, me occidistis, amici,
„Non servastis“ ait, „cui sic extorta voluptas
„Et demtus per vim mentis gratissimus error.“
Nimirum sapere est abiectis utile nugis,

Et tempestivum pueris concedere ludum,
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:
„Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
„Narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
„Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
„Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
„Non fieret levius, fugeres radice vel herba
„Proficiente nihil curarier: audieras, cui
„Rem di donarent, illi decedere pravam
„Stultitiam; et, cum sis nihilo sapientior, ex quo
„Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
„At si divitiae prudentem reddere possent,
„Si cupidum timidumque minus te: nempe ruberes,
„Viveret in terris te si quis avarior uno.
„Si proprium est, quod quis libra mercatur et aere,
„Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
„Qui te pascit ager, tuus est, et villicus Orbi,
„Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
„Te dominum sentit. Das nummos, accipis uvam,
„Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
„Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
„Aut etiam supra nummorum millibus emtum.
„Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
„Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
„Emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
„Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
„Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
„Limitibus vicina refugit iurgia, — tanquam
„Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
„Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
„Permutet dominos et cedat in altera iura.
„Sic quia perpetuus nulli datur usus, et heres
„Heredem alterius velut unda supervenit undam,

Ridentur mala qui componunt carmina; [illegible]abris
Gaudent scribentes et se venerantur. [illegible]
Si taceas, laudant quidquid scripse[illegible]ro?
At qui legitimum cupiet fecisse p[illegible] sigilla, tabellas,
Cum tabulis animum censoris s[illegible]tinctas
Audebit, quaecunque parum [illegible]a curat habere.
Et sine pondere erunt et h[illegible]ore et ungi
Verba movere loco, quas[illegible]uguibus, alter
Et versentur adhuc intr[illegible]oram lucis ab ortu
Obscurata diu popul[illegible]rro mitiget agrum,
Proferet in lucem s[illegible]omes qui temperat astrum,
Quae priscis mer[illegible]nae, mortalis in unum-
Nunc situs info[illegible], vultu mutabilis, albus et ater.
Adsciscet no[illegible]odico, quantum res poscet, acervo
Vehemens [illegible]ec metuam, quid de me iudicet heres,
Fundet o[illegible] plura datis invenerit; et tamen idem
Luxuri[illegible]olam, quantum simplex hilarisque nepoti
Leve[illegible]epet et quantum discordet parcus avaro.
Lu[illegible] enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
[illegible]vitus facias neque plura parare labores,
[illegible]o potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
"Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
"Pauperies immunda domus procul absit: ego, utrum
„Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
„Non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
„Non tamen adversis aetatem ducimus Austris,
„Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
„Extremi primorum, extremis usque priores.
„Non es avarus: abi. Quid? Cetera iam simul isto
„Cum vitio fugere? Caret tibi pectus inani
„Ambitione? caret mortis formidine et ira?
„Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
„Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
„Natales grate numeras? ignoscis amicis?
„Lenior et melior fis accedente senecta?
„Quid te exemta levat spinis de pluribus una?

i recte nescis, decede peritis.
is, edisti satis atque bibisti:
re tibi est, ne potum largius aequo
et lasciva decentius aetas."

EPISTOLA III.

Read

AD PISONES.

LIBER DE ARTE POETICA dictus.]

ano capiti cervicem pictor equinam
ngere si velit, et varias inducere plumas
dique collatis membris, ut turpiter atrum
sinat in piscem mulier formosa superne:
ectatum admissi risum teneatis, amici?
edite, Pisones, isti tabulae fore librum
rsimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
ngentur species, ut nec pes nec caput uni
ddatur formae. ¶ Pictoribus atque poëtis
idlibet audendi semper fuit aequa potestas.
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
d non ut placidis coëant immitia, non ut
rpentes avibus geminentur, tigribus agni.
ceptis gravibus plerumque et magna professis
rpureus, late qui splendeat, unus et alter
suitur pannus, cum lucus et ara Dianae
properantis aquae per amoenos ambitus agros,
t flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus,
d nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
is simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
vibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
itui: currente rota cur urceus exit?
nique sit quidvis simplex duntaxat et unum.
xima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
cipimur specie recti. Brevis esse laboro,

Obscurus fio; sectantem levia nervi
Deficiunt animique; professus grandia turget;
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum:
In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et ungues
Exprimet et molles imitabitur aere capillos,
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam naso vivere pravo
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
Pleraque differat et praesens in tempus omittat;
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est,
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum:
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget dabiturque licentia sumta pudenter,
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent parce detorta. Quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit semperque licebit
[illegible]gnatum praesente nota producere nomen.
[illegible]silvae foliis pronos mutantur in annos,
[illegible]na cadunt: ita verborum vetus interit aetas,

Et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque. Sive receptus
Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
Regis opus, sterilisque diu palus aptaque remis
Vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
Multa renascentur quae iam cecidere, cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
Res gestae regumque ducumque et tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter iunctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos;
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus et populares
Vincentem strepitus et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos puerosque deorum,
Et pugilem victorem et equum certamine primum,
Et iuvenum curas et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire pudens prave quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult;
Indignatur item privatis ac prope socco
Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul uterque
Proiicit ampullas et sesquipedalia verba,

Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto
Et, quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi: tum tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
Aut dormitabo aut ridebo. Tristia maestum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum, iuvat aut impellit ad iram,
Aut ad humum maerore gravi deducit et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, divusne loquatur an heros,
Maturusne senex an adhuc florente iuventa
Fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
Mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenae committis, et audes
Personam formare novam: servetur ad imum,
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere; tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
[illegible]m si proferres ignota indictaque primus.
[illegible]a materies privati iuris erit, si
[illegible]rca vilem patulumque moraberis orbem,
[illegible]rbum verbo curabis reddere fidus

Interpres, nec desilies imitator in artum,
Unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
„*Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.*“
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
„*Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae*
„*Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*“
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdim;
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo;
Semper ad eventum festinat et in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit, et quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit,
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulaea manentis et usque
Sessuri, donec cantor „Vos plaudite“ dicat:
Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit *puer* et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere et iram
Colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
Imberbus *iuvenis* tandem custode remoto
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
Sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
Conversis studiis aetas animusque *virilis*
Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa *senem* circumveniunt incommoda, vel quod

Quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
Mandentur iuveni partes pueroque viriles:
Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
Ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
Digna geri promes in scenam, multaque tolles
Ex oculis, quae mox narret facundia praesens.
Ne pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci vult et spectata reponi;
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat, neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et haereat apte.
Ille bonis faveatque et consilietur amice,
Et regat iratos et amet peccare timentes;
Ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
Iustitiam legesque et apertis otia portis;
Ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
Ut redeat miseris, abeat Fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta tubaeque
Aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
Fondum spissa nimis complere sedilia flatu;

Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus;
Accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
Utiliumque sagax rerum et divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper
Incolumi gravitate iocum tentavit eo, quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator functusque sacris et potus et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
Ne, quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas,
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragoedia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo,
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem, sudet multum frustraque laboret

Ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant me iudice Fauni,
Ne, velut innati triviis ac paene forenses,
Aut nimium teneris iuvenentur versibus unquam,
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
Offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Aequis accipiunt animis donantve corona.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur *iambus*,
Pes citus: unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus
Primus ad extremum similis sibi, non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens, non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
In scenam missos cum magno pondere versus
Aut operae celeris nimium curaque carentis
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata iudex,
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager scribamque licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camenae
Dicitur et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.

Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
Successit vetus his comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit et vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit sublato iure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtae;
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausi deserere et celebrare domestica facta,
Vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
quemque poëtarum limae labor et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coërcuit atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata ... verum
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi;
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
Unde parentur opes, quid alat formetque poëtam,
Quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte sapere est et principium et fons:
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit, patriae quid debeat et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,

Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
Partes in bellum missi ducis: ille profecto
Reddere personae scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitae morumque iubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. ℊ „Dicat
„Filius Albini: Si de quincunce remota est
„Uncia, quid superat?“ ℊ Poteras dixisse: *triens*. ℊ „Eu!
„Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?“
ℊ *Semis*. ℊ At haec animos aerugo et cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtae,
Aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
Quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris,
Nec quodcunque volet, poscat sibi fabula credi,
Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae seniorum agitant expertia frugis,
Celsi praetereunt austera poëmata Rhamnes:
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.
Hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
Et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus et mens,

Poscentique gravem persaepe remittit acutum,
Nec semper feriet, quodcunque minabitur, arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
Quem bis terque bonum cum risu miror, et idem
Indignor quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit quae, si propius stes,
Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes.
Haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
Iudicis argutum quae non formidat acumen;
Haec placuit semel, haec decies repetita placebit.
O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi - consultus iuris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus,
Sed tamen in pretio est -; mediocribus esse poëtis
Non homines, non di, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors
Et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver
Offendunt, poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma iuvandis,
Si paulum summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit,
Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit versus tamen audet fingere? ℣ Quidni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.

Tu nihil invita dices faciesve Minerva,
Id tibi iudicium est, ea mens; si quid tamen olim
Scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
Et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis; delere licebit,
Quod non ederis; nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
Dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
Saxa movere sono testudinis et prece blanda
Ducere, quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
Et vitae monstrata via est, et gratia regum
Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
Et longorum operum finis: — ne forte pudori
Sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo!
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res et coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
Nunc satis est dixisse: „Ego mira poëmata pango;
„Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est
„Et, quod non didici, sane nescire fateri.“
Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poëta

Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit
Et spondere levi pro paupere et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor, si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donaris seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Laetitiae: clamabit enim „Pulchre!“ „Bene! Recte!“—,
Pallescet super his, etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
Ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quinctilio si quid recitares, „Corrige, sodes,
„Hoc“ aiebat „et hoc.“ Melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra: delere iubebat
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles:
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
Fiet Aristarchus; non dicet „Cur ego amicum
„Offendam in nugis?“ Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.

Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet „Succurrite“ longum
Clamet „Io cives!“; non sit qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre et demittere funem,
„Qui scis, an prudens huc se proiecerit atque
„Servari nolit?“ dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. Sit ius liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam
Fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet, utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
Obiectos caveae valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.